

Zin in pleegzorg

Het ondergesneeuwde belang van het ondersteunen van ouders tijdens een
pleegzorgplaatsing

Begeleidend document verantwoording Advies

Amber de Vries en Elize van Beek

Eindopdracht bachelor Social work

Academie voor Sociale Studies, Hanzehogeschool Groningen

Zin in pleegzorg

Het ondergesneeuwde belang van het ondersteunen van ouders tijdens een pleegzorgplaatsing

Begeleidend document verantwoording Advies

Auteurs: Amber de Vries (383798) en Elize van Beek (402084)

Datum: 23 mei 2023

Bachelor Social work voltijd

Academie voor Sociale Studies, Hanzehogeschool Groningen

Eindopdracht (SSVB22EO)

Opdracht gevende organisatie: Jeugdhulp Friesland, afdeling pleegzorg

Opdrachtgever: Esmee Stiksma en Tjeerd van der Meer

Begeleidende docenten: Anieljah de Kraker-Zijlstra, Ellen Vogelij en Jeroen Boekhoven

Aantal woorden: 6885

Voorwoord

Hier leest u het begeleidende document van het onderzoek “*Zin in Pleegzorg, Het ondergesneeuwde belang van het ondersteunen van ouders tijdens een pleegzorgplaatsing*”, geschreven door Amber de Vries en Elize van Beek. Het betreft een ontwerpgericht onderzoek uitgevoerd bij Jeugdhulp Friesland, afdeling pleegzorg, in opdracht van Esmee Stikma en Tjeerd van der Meer. Het doel van dit onderzoek is een product te ontwikkelen waarmee ouders kunnen worden ondersteund door Jeugdhulp Friesland tijdens de pleegzorgplaatsing, door middel van het bespreken van zingevingsthema's.

De afdeling pleegzorg van Jeugdhulp Friesland ondersteunt 800 pleegkinderen en 650 pleeggezinnen in Friesland en omstreken. Wanneer een biologisch gezinssysteem beschadigd is of ouders niet in staat zijn een opvoeding te bieden, en een kind niet meer in veiligheid kan opgroeien, kan er sprake zijn van een pleegzorgplaatsing. Een pleegzorgwerker ondersteunt een pleeggezin, het kind en de ouders bij dit proces. In de praktijk blijkt dat ouders hierbij regelmatig uit het oog worden verloren en weinig begeleiding krijgen. Dit onderzoek richt zich op een cruciaal deel van de ondersteuning: het bespreken van zingevingsvraagstukken met ouders. Ieder mens tot zijn recht laten komen en bereidheid om ieder mens te helpen zijn kerntaken van een sociaal werker die daarmee tot uiting komen.

Om dit onderzoek te laten slagen, hebben wij samengewerkt met meerdere mensen die wij graag willen bedanken. Esmee Stikma en Tjeerd van der Meer voor de begeleiding tijdens het onderzoek. Zij hadden een overkoepelende blik en zorgden voor trainingen rondom het thema zingeving. Alle pleegzorgwerkers van Jeugdhulp Friesland en het Leger des Heils Groningen die hun input hebben gegeven en inzichten hebben gebracht over de beroepspraktijk. De meewerkende ouders aangesloten bij Jeugdhulp Friesland die zich kwetsbaar hebben opgesteld, hun verhaal met ons hebben gedeeld en daarmee een waardevolle bijdrage aan het onderzoek hebben geleverd. Daarbij alle andere studenten die een andere invalshoek van het zingevingsonderzoek hebben aangepakt, maar altijd open stonden om te sparren en brainstormen.

Vanuit de Hanzehogeschool willen wij Jeroen van Boekhoven bedanken, ons begeleidend docent voor de eindopdracht advies. Hij voorzag ons van kritische feedback en ondersteuning bij het ontwerponderzoek. Wij willen ook Ellen Vogelij bedanken van het vak moreel beraad; de leerzame lessen, duidelijke feedback en ondersteuning overall. Zij leerde ons te positioneren als sociaal werker, buiten kaders te denken en door te vragen over morele kwesties. Ook willen wij Anieljah de Kraker-Zijlstra bedanken voor de begeleiding bij het ontwikkelen van onze professionele visie en onderbouwing als onderzoekend professional. Als laatst willen wij onze leergemeenschap bedanken: Olinka, Veerle, Rutger en Suzanne. Tijdens het onderzoeksproces hebben wij veel gehad aan de meningen en visies die wij met elkaar hebben gedeeld, de ondersteuning bij het onderzoek en de interessante gesprekken over het werkveld.

Wij wensen u veel plezier bij het lezen van dit document,

Amber de Vries en Elize van Beek

Managementsamenvatting

Dit verslag richt zich op het belang van het bespreken van zingeving met ouders binnen een pleegzorgplaatsing. Hoewel er binnen Jeugdhulp Friesland groeiende aandacht is voor zingeving, ontbreken er richtlijnen en handvaten hiervoor. Dit heeft geleid tot de vraag of pleegzorgbegeleiders zingevingsvraagstukken kunnen herkennen, erkennen en bespreken met ouders. Het onderzoek toonde aan dat de begeleiding van ouders over het algemeen onvoldoende aandacht krijgt. Op macroniveau is er een groeiende aandacht voor zingeving in de jeugdzorg, ondersteund door de ontwikkelingen in de samenleving en het beroepsprofiel van sociaal werkers. Zingeving wordt beschouwd als een persoonlijke verhouding tot de wereld, waarbij betekenisgeving, verbondenheid en transcendentie worden beleefd. Voorbeelden van zingevingsthema's binnen pleegzorg zijn identiteitsvorming, verlies, suïcidegedachten en ingrijpende gebeurtenissen.

Pleegzorgbegeleiders herkennen een gebrek aan aandacht voor zingeving bij ouders. Ze geven aan het belangrijk te vinden, maar er ontbreekt specifieke training en er is onduidelijkheid over wanneer en welke zingevingsonderwerpen met ouders moeten worden besproken. Zingevingsthema's zijn relevant voor het welzijn van ouders en kinderen tijdens pleegzorgplaatsingen. Het bespreken van zingeving kan helpen bij de acceptatie van de nieuwe situatie en het voorkomen van loyaliteitsconflicten voor het kind. Het welzijn van ouders heeft directe invloed op het welzijn van het kind. Ouders geven aan zich eenzaam te voelen in het pleegzorgtraject en niet te weten wat er van hen verwacht wordt. Zij zouden het prettig hebben gevonden als zingevingsvraagstukken met hen besproken werden en er meer ondersteuning vanuit pleegzorg was tijdens het proces.

Door middel van verschillende deelonderzoeken en de ontwerpstappen van het double diamond-model zijn ontwerpeisen voor het product ontstaan. Er zijn interviews geweest met pleegzorgbegeleiders, een gedragswetenschapper, MOB'ers en ouders om een duidelijk beeld te krijgen van de huidige praktijk en de behoefte rondom het bespreken van zingeving. De ontwerpeisen voor het eindproduct werden duidelijk: pleegzorgbegeleiders willen geen extra werkdruk, maar wel zingeving met ouders bespreken omdat dit het welzijn van het kind ten goede doet; ouders willen meer aandacht vanuit pleegzorg door het bespreken van zingevingsvraagstukken, meer uitleg over een pleegzorgplaatsing en praktische ondersteuning daarbij; de opdrachtgever wil een product dat zorgt dat zingeving meer besproken wordt.

In de ontwikkelingsfase van het onderzoek is gewerkt aan het verfijnen van ideeën en concepten. Het meest bruikbare product binnen de huidige praktijk werd een handreiking voor het bespreken van zingeving met ouders. Het advies is om de MOB'er een vaste rol te geven in het pleegzorgtraject, waarbij zingeving een belangrijk onderdeel is van de ondersteuning aan ouders. Het prototype van de handreiking voor MOB'ers is getest en aangepast op basis van feedback van pleegzorgwerkers, gedragswetenschappers, de opdrachtgever en MOB'ers. De centrale zingevingsthema's in de handreiking gaan over alledaagse zingeving, rouwverwerking, de ouderrol op afstand, toekomst en dromen, en de ondersteuning van pleegzorg. Er staan voorbeeldvragen bij en een uitleg over een passende houding voor gesprekken met ouders. Het product wordt geïmplementeerd binnen Jeugdhulp Friesland (JHF) via het intranet en tijdens teamvergaderingen van MOB'ers en pleegzorgwerkers.

Begrippenlijst

Pleegzorg: een vorm van jeugdzorg waarbij een pleeggezin zorgt voor een kind dat tijdelijk of langdurig niet bij de biologische ouders kan wonen.

Jeugdhulp Friesland (JHF): is een organisatie die de veilige ontwikkeling van kinderen en jongeren stimuleert. Hierbij zijn ze er voor het kind, de ouders en de professionals waarmee ze samenwerken. Pleegzorg is een afdeling binnen Jeugdhulp Friesland.

Pleegzorgbegeleiders: zijn ambulante hulpverleningsprofessionals die binnen de pleegzorg een cruciale rol vervullen tijdens een pleegzorgplaatsing. Zij zorgen voor samenwerking met verschillende betrokken partijen en waarborgen de veiligheid en het welzijn van het pleegkind. Persoonlijke kenmerken zoals leeftijd, achtergrond, ervaring en opleiding verschillen enorm. Over het algemeen beschikken pleegzorgbegeleiders over communicatieve vaardigheden, een probleemoplossend vermogen en expertise.

Methodisch ouderbegeleiders (MOB'ers): zijn gespecialiseerd in het begeleiden en ondersteunen van ouders bij hun opvoedingsrol. Zij focussen zich op het versterken van de ouder-kindrelatie, in het geval van pleegzorg op de ouderrol op afstand, het vergroten van de opvoedvaardigheden en het bevorderen van de ontwikkeling en het welzijn van het kind. Een methodisch ouderbegeleider is cultureel sensitief, kan rekening houden met unieke behoeften van ouders en is gemotiveerd om verandering teweeg te brengen. Ook methodisch ouderbegeleiders verschillen qua leeftijd, achtergrond, opleiding en ervaring.

Geestelijk verzorger: Een geestelijk verzorger zet zich bij Jeugdhulp Friesland in om met jongeren en ouders in gesprek te gaan over levensvragen, zingeving en/of geloofsovertuigingen.

Een pleegzorgplaatsing: gaat over het pleegzorgtraject vanaf de intake en alle verdere begeleiding rondom het pleegkind. Dit kan voortkomen uit een beschadigd biologisch systeem, waardoor het nodig is om het kind een nieuwe veilige omgeving te bieden. Het kan ook zijn dat ouders niet in staat zijn om de opvoeding te verwezenlijken door andere factoren, zoals een verslaving of psychische problematiek.

Ouders: zijn de biologische ouders van een pleegkind.

Pleegkind: een kind dat in een pleeggezin wordt geplaatst en daar opgroeit.

Pleeggezin: Een gezin dat zorgt voor de opvang en opvoeding van een pleegkind.

Welzijn: Het bevorderen van het algemene welbevinden en de levenskwaliteit van het pleegkind.

Opvoedvaardigheden: De vaardigheden en capaciteiten van ouders of pleegouders om een kind op te voeden.

Intake bij pleegzorg: Het proces van het in kaart brengen van de situatie en behoeften van het pleegkind en de pleegouders bij aanvang van de pleegzorgplaatsing.

Levensvragen: Vragen en zoektocht naar betekenis, doel en zingeving in het leven.

Inhoudsopgave

Voorwoord	0
Managementsamenvatting.....	1
Begrippenlijst	2
Hoofdstuk 1	1
Hoofdstuk 2	2
Context	2
Aanleiding	2
Situatieanalyse.....	3
Macroniveau.....	3
Mesoniveau	4
Microniveau.....	4
Doelstelling	5
Hoofdstuk 3	7
3.1 Discover & Define.....	7
3.1.2. Deskresearch	7
3.1.3 Enquête pleegzorgbegeleiders	8
3.1.4 Interviews pleegzorgbegeleiders	8
3.1.5 Interviews ouders	9
3.1.6. Best practices.....	11
3.3 Developfase	12
3.3.1 Ideation.....	12
3.3.2 Advies en prototype.....	12
3.4 Deliverfase.....	13
3.4.1 Implementatie.....	13
Hoofdstuk 4	13
4.1 Randvoorwaarden advies.....	13
4.2 Discussie en aanbevelingen	14
4.3 Inbedding bredere context	14
Bibliografie.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlagen	18
Bijlage 1: Visie en missie Jeugdhulp Friesland.....	18
Bijlage 2: Verdieping situatieanalyse	20
Bijlage 3: Deskresearch.....	22
Bijlage 4: Interview vragen pleegzorgbegeleiders	23
Bijlage 5: Interview vragen ouders.....	24
Bijlage 6: Resultaten interviews.....	28

Bijlage 7: Ontwerpeisen	34
Bijlage 8: Decision matrix.....	35
Bijlage 9: Bestaande werkwijze/oplossing.....	37
Bijlage 10: Prototype.....	38
Bijlage 11: Feedback ontwerpvoorstel	41

Hoofdstuk 1

In dit hoofdstuk wordt het eindproduct beschreven dat is ontworpen naar aanleiding van het ontwerpgericht onderzoek. Dit omvat een beschrijving van de inhoud, onderbouwing en advies over het gebruik van het product. Daarnaast worden de randvoorwaarden beschreven voor optimaal gebruik.

Als eindproduct van het ontwerpgericht onderzoek is een handreiking ontworpen met als titel: *Handreiking: praten over zingeving*. Deze handreiking is specifiek ontworpen voor MOB'ers bij het bespreken van zingeving met ouders in de context van pleegzorg. De handreiking kan ook worden gebruikt door pleegzorgbegeleiders bij het signaleren van zingevingsvraagstukken, een passende houding bij deze gesprekken en het bevorderen van de samenwerking met de MOB'ers. MOB'ers kunnen de handreiking gebruiken om kennis op te doen over zingevingsthema's bij ouders in pleegzorg, waarbij voorbeeldvragen worden aangedragen. De handreiking dient als ondersteuning bij de voorbereiding van gesprekken over zingeving en bevat handvaten voor een passende houding tijdens. Daarnaast motiveert het de samenwerking met de pleegzorgbegeleider.

Uit het onderzoek blijkt dat de behoefte aan gesprekken over zingeving bij ouders het sterkst aanwezig is aan het begin van een pleegzorgplaatsing. Daarom is het van belang dat het product vanaf het begin van de plaatsing wordt geraadpleegd door zowel MOB'ers als pleegzorgbegeleiders, zodat zij op de hoogte zijn van de aanbevolen werkwijze op basis van dit onderzoek. Ons advies luidt dan ook dat MOB'ers aanwezig zijn bij de intake, zodat ouders vanaf het eerste moment hetzelfde gezicht zien en zich comfortabeler voelen om kwetsbare onderwerpen zoals zingeving te bespreken. Dit vergt een aanpassing in de huidige inrichting van het intakegesprek, aangezien dit tot nu toe niet het geval is. We adviseren ook om tijdens de methodische ouderbegeleiding, waarin zingeving bij ouders centraal staat, de samenwerking met de pleegzorgbegeleider te initiëren en stimuleren, aangezien zij betrokken blijven bij het kind. Een driegesprek in de thuissituatie van ouders over zingeving is een mooi uitgangspunt om de context van de ouder te begrijpen. Door een goede relatie op te bouwen met beide partijen blijft de nodige openheid voor het bespreken van zingeving, zelfs na het vertrek van de MOB'er. Het bespreken van zingeving met ouders heeft een positieve invloed op de samenwerking met pleegzorg, hun eigen welzijn en daarmee de ontwikkeling en het welzijn van het kind. Door ouders te ondersteunen op het gebied van zingeving draagt men bij aan sociale inclusie, rechtvaardigheid en duurzaamheid van de begeleiding.

Daarnaast raden wij aan om minimaal vier gesprekken bij de ouders thuis in te plannen, en indien nodig meer. De behoefte van ouders is groter dan dit, maar dit is het minimale wat wij aanbevelen, rekening houdend met het financiële plaatje van JHF. De handreiking biedt ouders binnen pleegzorg de kans zich meer gehoord en ondersteund te voelen tijdens een cruciale periode. De handreiking zorgt ervoor dat zingeving een duidelijkere plek krijgt binnen pleegzorg en biedt MOB'ers en pleegzorgbegeleiders de onderbouwing en motivatie voor gesprekken met ouders.

Het is belangrijk dat JHF (op managementniveau) zich bewust is van de vraag van ouders binnen pleegzorg naar meer ondersteuning en de behoefte aan gesprekken over zingeving. We adviseren JHF om te kijken naar de financiële mogelijkheden om ouders en hun zingeving een prominentere plek te geven in de ondersteuning. We wensen ouders met behulp van deze handreiking ondersteuning op het gebied van eigen zingeving, bewustwording van zingeving en fijne gesprekken toe.

Hoofdstuk 2

In dit hoofdstuk wordt de situatieanalyse op micro-, meso- en macroniveau beschreven, gebaseerd op de context en aanleiding van het onderzoek. Dit leidt tot de doelstelling van het onderzoek.

Context

Jeugdhulp Friesland biedt hulp aan kinderen, jongeren en gezinnen in Friesland met een hulpvraag. Het uitgangspunt van JHF is dat kinderen en jongeren het recht hebben om in een veilige en gezonde omgeving op te groeien, zie bijlage 1 voor de visie en missie. Het onderzoek dat in dit verslag centraal staat, is uitgevoerd binnen de afdeling pleegzorg van JHF. JHF is hoofdaanbieder pleegzorg in Friesland en ondersteunt 800 pleegkinderen en 650 pleeggezinnen. Tijdens een pleegzorgplaatsing wordt er samengewerkt met verschillende organisaties, zoals Veilig Thuis, Jeugdbescherming of andere ambulante hulpverleningsdiensten. Binnen JHF is er samenwerking tussen een gedragswetenschapper en pleegzorgwerker, daarnaast kan een geestelijk verzorger of MOB'er ingezet worden.

Een pleegzorgbegeleider begeleidt een pleegzorgplaatsing door te signaleren en te adviseren bij een pleeggezin, pleegkind en biologische ouders. Hierbij horen de volgende taken, beschreven in de landelijke pleegzorgmethodiek: 1) Het stimuleren en volgen van een veilige en gezonde ontwikkeling van het kind en tijdig signaleren wanneer deze stagneert, 2) Begeleiden bij de (specifieke) opvoeding van het pleegkind, 3) Coördineren en verbinden van het informele en formele systeem rondom het kind, en 4) Het creëren van helderheid over het perspectief en het bewaken van de continuïteit en stabiliteit. In de praktijk houdt dit in dat een pleegzorgbegeleider regelmatig gesprekken voert met pleegouders, ouders en pleegkind om een goede inhoud van de begeleiding te waarborgen (Breg et al., 2020).

Aanleiding

Na gesprekken met Tjeerd van der Meer, geestelijk verzorger bij JHF, bleek dat er de afgelopen jaren organisatiebreed meer aandacht is voor het belang van het bespreken van levensvragen en zingeving met cliënten. Uit eerdere onderzoeken op meerdere afdelingen binnen JHF rondom het thema zingeving bleek onder andere dat ambulant werkende professionals aandacht willen besteden aan zingeving van cliënten en zingeving beschouwen als onderdeel van hun werk (Jong, 2019).

Toch bestaan er vanuit de organisatie geen richtlijnen of handvaten hiervoor. Recent scriptieonderzoek naar morele dilemma's in pleegzorg heeft aangetoond dat er behoefte is aan kaders voor gesprekken over zingeving en dat dit door de groeiende diversiteit binnen de cliëntengroep niet eenvoudiger is geworden (van Bergen, Saharso, Degener, Bartelink, & VanderFaeillie, 2022). Vanuit JHF zijn er geen eenduidige richtlijnen over de mate waarin zingevingsvraagstukken besproken moeten worden met cliënten en bieden ze weinig tools aan voor (beginnende) professionals. In gesprek met de opdrachtgever bleek dat er een verlangen bestaat dat pleegzorgbegeleiders levensvragen kunnen herkennen, erkennen en hier (laagdrempelige) gesprekken over kunnen voeren. Een geestelijk werker en een MOB'er kunnen eventueel ingeschakeld worden op het moment dat deze gesprekken de cliënt onvoldoende handvaten bieden of wanneer er extra verdieping nodig blijkt. We kregen de vraag voor onderzoek naar het belang van het bespreken van zingeving met ouders binnen de afdeling pleegzorg. Hier zijn we mee aan de slag gegaan.

Situatieanalyse

Macroniveau

Met de groeiende aandacht binnen JHF voor zingeving rijst de vraag of dit ook in andere gebieden van de jeugdzorg wordt waargenomen. Onderzoek van Ketner & Muthert, (2021) toonde aan dat zingeving belangrijk is in kwetsbare gezinnen en een opkomend vraagstuk is in de (jeugd)hulpverlening. Dit is te wijten aan een bredere maatschappelijke ontwikkeling waarin er meer ruimte en behoefte is om zingevingsskwesties te erkennen en bespreken. In 2012 introduceerde Machteld Huber een nieuwe stroming van ‘positieve gezondheid’ in de psychologie, waarin zingeving wordt beschouwd als een belangrijke pijler om om te gaan met fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen (Huber, 2013). Deze tendens in de samenleving wordt ondersteund door boeken zoals “*zinggeving in zorg en welzijn*” (van Leeuwen en Leget, 2016) en artikelen zoals die van Jacobs (2020) over het belang van het bespreken van zingevingsvragen. Het groeiende aantal onderzoeken en de toenemende aandacht tonen aan dat zingeving steeds belangrijker is geworden binnen de beroepscontext.

Beroepscode

De aandacht voor zingeving groeit, dat is een feit. Ook in het beroepsprofiel van de BPSW wordt het belang van zingeving benadrukt. Een van de kerntaken van sociaal werkers is het bevorderen van het sociaal functioneren van de doelgroep: “Sociaal functioneren van mensen omvat zowel het biologische, psychologische, sociologische, juridische en maatschappelijke functioneren, als zingevingsvraagstukken” (*Beroepsprofiel van de Sociaal Werker*, 2022). Zingevingsvraagstukken worden al genoemd als een kern-perspectief van sociaal werk.

Het Beroepscompetentieprofiel voor de Sociaal Werker (2018) stelt dat ondersteuning bij zingeving deel uitmaakt van de specifieke competenties van een sociaal werker, naast generieke competenties die afhankelijk zijn van de context en problematiek waarmee de professional werkt. Hierbij staan de behoeften van cliënten centraal. Een vraag die opkomt is of het bespreken van zingeving onderdeel is van de context en de problematiek waarmee de pleegzorgbegeleider te maken krijgt. Dit blijkt het geval te zijn, als voorbeeld wordt een uithuisplaatsing genoemd als een van de situaties is die zich voordoet waarbij deze competentie van belang is. Door de ontwrichtende situatie ervaren mensen het als lastig om nieuw evenwicht te vinden. Het beroepsprofiel stelt:

“Mensen kunnen moeite hebben om de zin van het leven te zien en betekenis te geven aan zichzelf en anderen. De sociaal werker is dan bezig met het herontdekken van drijfveren, verlangens en het terugvinden van mogelijkheden en krachten bij mensen en gezinnen”
(Beroepscompetentieprofiel voor de Sociaal Werker, 2018, p. 55)

De taak van de sociaal werker bij deze competentie is het begeleiden van mensen bij (1) betekenisgeving, (2) het ondersteunen van mensen bij het omgaan met ingrijpende levensgebeurtenissen en (3) aanzetten tot verantwoordelijk gedrag (Beroepscompetentieprofiel voor de Sociaal Werker, 2018)

Definitie zingeving

Zingeving is een actueel en relevant onderwerp voor een sociaal werker, maar wat betekent zingeving precies? “*Zingeving is een persoonlijke verhouding tot de wereld waarin men het eigen leven in een breder kader van samenhangende betekenissen plaatst. Het omvat doelgerichtheid, waardenvolheid, verbondenheid en transcendentie worden beleefd, samen met competentie en erkenning, zodat ook gevoelens van gemotiveerd-zijn en welbevinden ervaren*” (Smaling en Alma, 2010). Deze definitie geeft een indruk van de breedte en diepte van het begrip en wordt concreter met toevoegingen van Mulder en Hessel (2013). Zij onderscheiden verschillende lagen binnen het begrip zingeving; alledaagse zingeving, existentiële zingeving, levensbeschouwelijke zingeving en religieuze zingeving.

Zie bijlage 2 voor een uitgebreide definitie van zingeving. In deze bijlagen zijn ook voorbeelden te vinden van zingevingsthema's die kunnen spelen bij pleegzorg.

Het landelijke methodieboek voor pleegzorg '*Pleegzorg begeleiden is een vak!*' biedt weinig richtlijnen met betrekking tot zingeving. Hoewel het boek beschrijft wat er van een pleegzorgbegeleider wordt verwacht en welke thema's besproken moeten worden (zoals opvoeding en omgang met ouders), bevat het geen apart hoofdstuk over zingeving. Desalniettemin worden impliciet vraagstukken genoemd die verband houden met zingeving, waardoor indirect wordt gesuggereerd dat zingeving een onderdeel is van pleegzorgbegeleiding en dat hierover gesprekken moeten plaatsvinden met ouders, pleegouders en pleegkinderen (Breg et al., 2020).

Mesoniveau

Binnen pleegzorg van JHF werken zestig medewerkers die pleegzorgtrajecten begeleiden. Uit gesprekken met pleegzorgbegeleiders blijkt dat er te weinig aandacht is voor zingeving van ouders. In hun taakomschrijving staat niet specifiek vermeld dat zingeving met ouders besproken moet worden, en JHF motiveert ook niet om zingeving te bespreken. Hierdoor wordt zingeving vaak een vergeten onderwerp. Tijdens interviews met pleegzorgbegeleiders over zingeving, komt naar voren dat zij dit wel belangrijk en waardevol achten voor het welzijn van ouder en kind tijdens de pleegzorgplaatsing en voor een soepelere samenwerking.

Er heerst onduidelijkheid over het bespreken van zingeving met ouders. Beginnende pleegzorgbegeleiders missen de vaardigheden om zingeving te bespreken. Sommige meer-ervaren pleegzorgbegeleiders voelen zich door eigen ervaring wel capabel om zingeving te bespreken, maar zijn van mening dat het niet tot hun taak/rol behoort (zie bijlage 6). Over het algemeen ontbreekt kennis over welke zingevingsonderwerpen besproken kunnen worden. Pleegzorgbegeleiders geven aan dat ze te weinig tijd hebben om zingeving te bespreken, kijkend naar de huidige inrichting van de begeleiding. Binnen de pleegzorgbegeleiders van JHF is ook geen eenduidige mening over welke onderwerpen besproken (moeten) worden en welke diepgang de zingevingsvraagstukken vereisen.

JHF biedt een online basiscursus aan '*zingeving en levensvragen*', maar deze wordt nog weinig gevolgd en mist een koppeling met de praktische uitvoering binnen een pleegzorgplaatsing. Tijdens intervisiebijeenkomsten of casuïstiekbesprekingen binnen pleegzorgteams komt het thema zingeving niet als een vast onderwerp langs. Daarbij komen door de groeiende diversiteit binnen de cliëntengroep en het missen van specifieke kennis zingevingsthema's niet altijd aan bod in contact met cliënten (Jong, 2019). Terwijl, zoals eerder genoemd, professionals binnen JHF het bespreken van zingeving belangrijk vinden.

In de vorige paragrafen is beschreven dat zingevingsthema's tot het takenpakket van een sociaal werker behoren (BPSW) en dat er verwacht wordt dat professionals weten wat er speelt rondom deze thema's. Het is de verantwoordelijkheid van de pleegzorgbegeleider om aan te sluiten bij de individuele behoeften van ouders. Inzicht in deze behoefte en het aanbieden van de mogelijkheid om dit te bespreken is de taak van de pleegzorgbegeleider. Door het niet te bespreken vervalt onder andere de signalerende rol die pleegzorgbegeleiders horen te vervullen bij hun cliënten.

Microniveau

Het belangrijkste doel van een pleegzorgplaatsing is om kinderen een veilige en gezonde opvoeding te bieden. Binnen het microniveau is daarom het kind het uitgangspunt, daaromheen staan ouders, pleegouders, andere betrokkenen hulpverleners en de pleegzorgbegeleider. De taak van de pleegzorgbegeleider is ervoor te zorgen dat er één gemeenschappelijke wereld wordt gecreëerd voor het kind (Breg et al., 2020).

Voor de meeste ouders in pleegzorg is het begrijpen en accepteren dat hun kind niet in het biologische gezin opgroeit, maar in een pleeggezin, een ingrijpende en emotionele gebeurtenis (een *crisis*). Het accepteren van de nieuwe realiteit waarin het kind op afstand verblijft, kan een moeilijk en ontwrichtend proces zijn, dat gepaard kan gaan met psychische klachten en een gevoel van zingevingstekort. Bij ouders kan dan de behoefte ontstaan om zingevingsvraagstukken te bespreken (René van Leeuwen, 2020). Duidelijke verklaringen kunnen hierbij helpen, evenals spiritualiteit of religieuze overtuigingen (Ganzevoort, 2014). Op basis van deze theorie kan worden gesteld dat er behoefte zou moeten zijn bij ouders om zingevingsthema's te bespreken tijdens een pleegzorgplaatsing. Pleegzorgbegeleiders herkennen deze behoefte bij ouders tijdens hun werk (zie bijlage 6). Dit onderzoek richt zich op welke zingevingsthema's relevant zijn voor ouders in de context van pleegzorg en in hoeverre zij behoefte hebben om deze thema's met de pleegzorgbegeleider te bespreken.

De literatuur laat zien dat wanneer mensen zin en betekenis in hun leven ervaren, dit bijdraagt aan het voorkomen van ziekten, het verbeteren van welzijn en het vergroten van veerkracht (Reker, 2000). Dit vormt een argument om zingevingskwesties met ouders te bespreken, omdat het welzijn van ouders direct invloed heeft op het welzijn van het kind. Wanneer ouders een gevoel van eigen regie en zingeving ervaren, heeft dit merkbare effecten op de interactie met hun kinderen. Uiteindelijk komt dit ten goede aan het pleegzorgtraject en de ontwikkeling van het kind, zoals pleegzorgbegeleiders aangeven. Dit sluit aan bij een van de kernprincipes van sociaal werk, namelijk het bevorderen van het welzijn en de sociale integratie van mensen binnen hun sociale omgeving (BPSW, 2021).

De samenwerking tussen pleegzorgbegeleiders en ouders is essentieel voor het succes van het traject. Het is bevorderlijk wanneer ouders de pleegzorgplaatsing accepteren en dit kunnen uitstralen naar het kind, om loyaliteitsconflicten te voorkomen (Breg et al., 2020). Het acceptatieproces van ouders wordt ondersteund door de pleegzorgbegeleider. Als dit aspect over het hoofd wordt gezien, als ouders zich niet gehoord voelen en als er geen verbinding is tussen ouders en de pleegzorgbegeleider, heeft dit gevolgen voor de samenwerking binnen het microsysteem. Ouders ervaren vaak schaamte en een gevoel van falen. Door erkenning van de pleegzorgbegeleider en gesprekken die gebaseerd zijn op gelijkwaardigheid over loyaliteit, kennis van het kind en rollen, kunnen ouders dit proces gemakkelijker doorlopen (Aartsen, 2018). Om een soepele samenwerking tussen ouders, pleegouders en de pleegzorgbegeleider te bewerkstelligen en hun inspanningen in dezelfde richting te laten wijzen, is het belangrijk om zingevingskwesties te bespreken en de rollen binnen de samenwerking duidelijk te definiëren (Daamen, 2014). Bovendien is het verbreken van een pleegzorgplaatsing niet alleen schadelijk voor het kind, maar ook voor alle andere betrokkenen (Aartsen, 2018). Het ultieme doel van de pleegzorgbegeleider is om het pleegkind in een veilige, gezonde en positieve omgeving te laten opgroeien. Ouders voelen zich gehoord wanneer zingevingskwesties worden besproken. Ze ervaren dan dat hun mening en gevoel ertoe doen, wat bijdraagt aan de samenwerking met hulpverleners en pleegouders en uiteindelijk aan het bovenstaande doel van de pleegzorgbegeleider.

Doelstelling

Dit onderzoek, opgezet vanuit JHF, heeft tot doel zingevingsvraagstukken bij ouders tijdens pleegzorgplaatsing te identificeren en te bepalen welke ondersteuning pleegzorgbegeleiders nodig hebben om hierover met ouders in gesprek te gaan. Na uitgebreide inventarisatie bij ouders en pleegzorgbegeleiders bleek dat dit vraagstuk slechts een deel van de praktijk beslaat. Ouders ontvangen over het algemeen te weinig aandacht en ondersteuning tijdens pleegzorgplaatsing, zowel ouders als pleegzorgbegeleiders geven dit aan. Ouders voelden zich verwaarloosd in de begeleiding. Het ondergesneeuwde belang van het ondersteunen van ouders werd hierin zichtbaar. De vraag of zingevingsvraagstukken bij ouders speelden en welke thema's besproken werden, kon niet worden

beantwoord door de organisatie. Op basis van deze informatie en literatuuronderzoek is in overleg met de opdrachtgever besloten om de doelstelling enigszins aan te passen en breder te formuleren, zodat het probleem in de praktijk wordt omvat. Aangezien zingeving direct te maken heeft met het welzijn van ouders en dus meteen de kern raakt, is gekozen het onderwerp zingeving bij ouders centraal te houden in dit onderzoek.

De doelstelling luidt: Een product ontwikkelen waarmee ouders kunnen worden ondersteund door JHF tijdens de pleegzorgplaatsing, door middel van het bespreken van zingevingsthema's.

Hoofdstuk 3

In dit hoofdstuk worden de deelonderzoeken en ontwerpstappen beschreven die hebben geleid tot het eindproduct. Hierbij is gebruik gemaakt van de vier fasen van het Double Diamond model voor de onderbouwing van de aanpak en de inhoud van het onderzoek.

3.1 Discover & Define

Middels vier deelonderzoeken wordt de discover- en define-fase van het Double Diamond-model ingevuld. Het doel van de discoverfase is om het perspectief van ouders en hun context in de doelgroep goed in kaart te brengen (Veer et al., 2020). Dit betekent in dit onderzoek het ontdekken van de zingevingsthema's die ouders in pleegzorg bij JHF ervaren en welke ondersteuningsbehoeften zij hebben vanuit pleegzorg en welke hulp pleegzorgwerkers op dat gebied kunnen bieden. Hierbij is gekeken welke zingevingsvraagstukken pleegzorgbegeleiders van JHF wel/niet herkennen en hoe zij ouders ondersteunen in hun zingeving. Het doel van de define-fase is het beschrijven van de resultaten van de deelonderzoeken en het creëren van een beeld van de verschillende doelgroepen (Veer et al., 2020). Op basis van de resultaten worden ontwerpeisen opgesteld voor het ontwikkelen van het product. Voor de discover-fase zijn er meerdere onderzoeksvragen geformuleerd op basis van de situatieanalyse.

Onderzoeksvraag 1: Wat is er bekend over het bespreken van zingeving in de hulpverlening?

Onderzoeksvraag 2: Herkennen en bespreken pleegzorgbegeleiders momenteel zingeving met ouders? Wat is hun visie op het bespreken van zingeving in hun takenpakket en hoe zouden ze dit idealiter willen zien?

Onderzoeksvraag 3: Welke zingevingsthema's spelen er bij ouders en welke behoefte hebben zij om gesprekken over zingeving te voeren?

Op basis van deze onderzoeksvragen zijn er vier deelonderzoeken uitgevoerd: literatuuronderzoek, een enquête onder pleegzorgbegeleiders, interviews met pleegzorgbegeleiders en interviews met ouders. Per deelonderzoek wordt onderbouwd hoe het deelonderzoek is vormgegeven en welke resultaten het heeft opgebracht. De ontwerpeisen die uit elk deelonderzoek voortkomen, worden weergegeven in tabelvorm. De volledige lijst met ontwerpeisen is te vinden in bijlage 7.

3.1.2. Deskresearch

Voorafgaand aan het verzamelen van kwantitatieve informatie is er eerst literatuuronderzoek gedaan om te bepalen wat er nodig is om de doelstelling te bereiken. De resultaten van dit onderzoek zijn beschreven in de situatieanalyse en bijlage 3. Er is weinig bekend over hoe het gesprek over zingeving het beste gevoerd kan worden met ouders in de pleegzorg, maar het is wel gebleken dat het bespreken van zingeving met ouders nuttig en waardevol is. Hoewel er weinig specifieke kennis is over zingevingsgesprekken in de pleegzorg, is er wel algemene kennis over het voeren van zingevingsgesprekken in de hulpverlening. Daaruit blijkt dat de houding tijdens het gesprek over zingeving belangrijk is. Het gaat niet zozeer om het vinden van een oplossing, maar om het rustig observeren van de persoon als geheel. Door het gesprek over zingeving vinden emoties een plek en voelt de cliënt zich erkend. Dit is de uitstraling die de hulpverlener die het gesprek leidt moet hebben.

Tabel 1: ontwerp- en deskresearch

Ontwerpeis
Het is cruciaal dat de hulpverlener een ontspannen houding aanneemt tijdens het gesprek over zingeving, waardoor de persoon als geheel kan worden benaderd. Het is essentieel om geen oplossing te zoeken, maar ruimte te geven aan emoties en de cliënt daarin te erkennen.

3.1.3 Enquête pleegzorgbegeleiders

Voor een kwantitatief onderzoek en het verzamelen van statistische informatie is er een enquête voor werknemers opgesteld. Het doel hiervan was een algemeen beeld te krijgen van de visie van pleegzorgbegeleiders over het bespreken van zingeving met ouders. Echter was er weinig animo voor het invullen van de enquête bij pleegzorgbegeleiders. Hierdoor zijn de resultaten van de enquête door de opdrachtgever niet bekendgemaakt en konden deze niet meegenomen worden in het onderzoek.

3.1.4 Interviews pleegzorgbegeleiders

Om toch de nodige inbreng te krijgen van de pleegzorgbegeleiders, is er na de enquête besloten om de pleegzorgbegeleiders persoonlijk te benaderen voor een interview. Om de betrouwbaarheid te waarborgen, zijn de pleegzorgbegeleiders willekeurig benaderd uit een personeelslijst. Dit leverde een kwalitatief en verdiepend deelonderzoek op om te ontdekken wat er speelt bij pleegzorgbegeleiders op de werkvloer. Voor het onderzoek waren we benieuwd naar de visie van pleegzorgbegeleiders, in hoeverre ze zingeving bespreken, welke onderwerpen rondom zingeving ze bespreken, of ze zich adequaat genoeg voelen en hoe ze de ideale situatie voor zich zien wat betreft het begeleiden van ouders rondom zingeving.

Om de privacy van de respondenten te waarborgen, is er toestemming gevraagd voor opname en verwerking van verkregen informatie in het onderzoek (zie bijlage 4 en 5). De respondenten hebben schriftelijk een toestemmingsformulier ondertekend. Er is in overleg met de respondenten besloten om de opnames alleen bij de organisatie bekend te maken.

Er zijn in totaal vijf semigestructureerde interviews met pleegzorgbegeleiders afgenomen. Een semigestructureerd interview biedt overzicht in de te bespreken onderwerpen en houvast, maar er blijft ook ruimte voor eigen inbreng van de geïnterviewde. De voorbereide vragen voor het interview zijn te vinden in bijlage 4.

Resultaten

Uit de interviews is gebleken dat pleegzorgbegeleiders het bespreken van zingeving als waardevol beschouwen, maar over het algemeen geen tijd hebben binnen hun takenpakket. De pleegzorgbegeleiders geven aan dat ze normaal gesproken niet bewust stilstaan bij zingeving. Incidenteel komt zingeving ter sprake, meestal in verband met thema's zoals hoe het gaat en de ouderrol op afstand, maar het wordt niet apart benoemd. Alle pleegzorgwerkers erkennen dat ouders behoefte hebben aan zingevingsgesprekken en dat ze het gevoel hebben dat ouders onvoldoende begeleiding ontvangen. Eén pleegzorgwerker vindt dat zingeving niet tot haar takenpakket behoort. De andere pleegzorgwerkers geven aan dat ze soms kort reageren of proberen met een paar zinnen te ondersteunen wanneer een ouder uit zichzelf zingevingsonderwerpen noemt. Geen van de vijf pleegzorgwerkers voert echter uitgebreide gesprekken over zingeving met ouders.

Vier pleegzorgbegeleiders twijfelden of het passend is om zingeving met ouders te bespreken als dit losstaat van het pleegkind. Desalniettemin geeft bijna elke pleegzorgwerker aan dat het waardevol zou zijn om meer aandacht te besteden aan alle vormen van zingeving als er tijd beschikbaar zou zijn. Dit

zou de samenwerking bevorderen en het welzijn van het kind ten goede komen. Uit de interviews blijkt dat drie van de vijf pleegzorgwerkers zich bekwaam genoeg voelen om zingevingsonderwerpen te bespreken, maar er zou meer tijd moeten worden vrijgemaakt. Het gebrek aan tijd kwam duidelijk naar voren in alle interviews. Binnen de huidige werkwijze vinden ze het lastig om een oplossing te bedenken voor dit probleem. Vier pleegzorgbegeleiders raden aan om na te denken over de rol van de MOB'er bij het bespreken van zingeving. Dit gebeurt momenteel nog erg weinig.

Al met al zorgt het huidige zorgsysteem ervoor dat pleegzorgwerkers te maken hebben met een te grote caseload en/of te weinig tijd om zingeving met ouders te bespreken. Pleegzorgbegeleiders erkennen het belang van zingeving en het gebrek aan begeleiding voor ouders, maar zien geen oplossing binnen de huidige manier waarop hun werk is ingericht. Voor hen is het belangrijk dat het product geen extra werkdruk met zich meebrengt, maar wel ouders meer begeleiding biedt om de samenwerking en de ontwikkeling van het kind ten goede te komen.

Tabel 2: Ontwerpeisen pleegzorgbegeleiders

Ontwerpeisen
- Geen hogere werkdruk - Het gesprek over zingeving moet bijdragen aan een positieve ontwikkeling van het kind (bijvoorbeeld prettiger contact met ouders, minder loyaliteitsconflict) - Betere samenwerking tussen pleegzorgbegeleiders en ouders

3.1.5 Interviews ouders

Voorafgaand aan de interviews vond een brainstormsessie plaats met alle onderzoekers binnen het JHF-zingevingsonderzoek. Tijdens deze sessie werden relevante thema's besproken en interviewvragen opgesteld. Dit deden we om consistentie en gelijkheid te waarborgen in de verschillende zingeving-onderzoeken. We stelden dezelfde vijf interviewthema's op voor bij zingeving voor ouders, pleegouders en pleegjongeren; belangrijke levensmomenten, inspiratiebronnen, rouw/verlies, doelen en pleegzorgbegeleiding. Deze zijn gebaseerd op de informatie van de opdrachtgever en de literatuuronderzoeken. Het interview is vervolgens aangepast aan de doelgroep ouders; om rekening te houden met bijvoorbeeld een lichte verstandelijke beperking (zie bijlage 4). Voor gevoelige vragen zijn inleidingen geschreven om ze toe te lichten. Deze voorbereiding vergrootte de kans op eerlijke onderzoeksresultaten doordat de doelgroep de interviewvragen begreep en bereid was om persoonlijke onderwerpen en herinneringen te delen.

Er zijn vijf semigestructureerde interviews met ouders afgenomen. De aangebrachte structuur biedt overzicht en houvast in de onderwerpen, maar er blijft ruimte voor eigen inbreng van de geïnterviewde. De geïnterviewde voelt ruimte om uit te wijken bij bepaalde thema's of een persoonlijke herinnering te vertellen. Bij het onderwerp van dit onderzoek, zingeving, is dat een cruciale keuze. Er kon doorgevraagd worden en antwoorden verheldert wanneer iets niet duidelijk was. Voor de interviews met ouders is er gebruik gemaakt van *contextual interviewing*. Dit houdt in dat het interview plaats vindt in een relevante context; de interviews met ouders vonden plaats in hun eigen woning. Het voordeel is dat de relevante context zorgt voor meer openheid en een concreter en genuanceerder verhaal van de respondent (Veer et al., 2020). Ouders werden bevraagd op persoonlijke en gevoelige informatie namelijk eigen zingeving, het van belang een vertrouwde omgeving was merkbaar. Ouders wezen regelmatig ouders foto's aan of pakten voorwerpen om hun antwoorden te verhelderen.

Het verzamelen van ouders voor de interviews verliep via de organisatie, in verband met privacy en de kwetsbaarheid van de doelgroep. Bovendien zijn ouders regelmatig lastig te bereiken. In sommige gevallen zijn zelfs niet in contact met de pleegzorgbegeleider, dit kan worden veroorzaakt door persoonlijke problemen of meningen over jeugdzorg. Daarom is gebruikgemaakt van *convenience sampling*. Na een uitnodiging aan pleegzorgbegeleiders hebben zij gekeken welke ouders in hun caseload bereid waren om deel te nemen aan een interview. Deze ouders zijn benaderd en degenen die enthousiast waren, hebben zich aangemeld. Het gevaar van *convenience sampling* is dat de deelnemers mogelijk al bepaalde interesse of enthousiasme voor het project hebben, wat kan leiden tot een gebrek aan kritische inzichten (Veer et al., 2020). Voorafgaand aan de interviews is hierover bewustwording gecreëerd en is er een breed scala aan vragen en thema's om dit risico zo klein mogelijk te maken. Bovendien kwam tijdens de interviews naar voren dat de respondenten verschilden in proces en achtergrond, wat een positief effect had op de betrouwbaarheid van het onderzoek. Tijdens de interviews merkten we dat ouders kritisch konden zijn richting zichzelf, JHF en het pleegzorgproces waardoor het risico niet van toepassing bleek. Het was echter, gezien de privacy van ouders, niet mogelijk op een andere manier deelnemers te werven.

De interviews met ouders bestonden uit twee gedeelten. Het interview startte met een spelvorm; ook wel *photo elicitation* genoemd. Dit is een methode waarbij foto's worden ingezet om diepgaande discussies en inzichten te stimuleren, dit is voornamelijk nuttig bij onderwerpen waar persoonlijke betekenis een belangrijke rol speelt. De deelnemers worden actief betrokken bij het onderzoek en kunnen makkelijker vertellen wat in hun hoofd zit (Veer et al., 2020). De zingevingsthema's werden door de gekozen foto's van de deelnemers duidelijk en ouders konden zelf aangeven waar ze het over wilden hebben. Dit was belangrijk in het onderzoek omdat zingeving een breed begrip is waar veel ervaringen of betekenis gevende momenten onder vallen. Het was van waarde om te beginnen met de ingevingen van de ouder, omdat het onderwerp op deze manier niet gekaderd werd. De spelvorm werkte als een ijsbreker en zorgde voor inzicht in wat er speelt bij de geïnterviewde. Het was van waardevol om inzicht te krijgen in welke zingevingsthema's ouders leefden, niet wat wij door onze literatuuronderzoeken en interviews met pleegzorgbegeleiders dachten dat relevante onderwerpen waren. Om ouders te helpen invulling te geven aan het interview is er na de spelvorm voor gekozen wel alle 5 voorbereide onderwerpen bij langs te gaan, zodat ouders hierover hun inbreng konden leveren. Na het fotogedeelte werd het interview dus opgevolgd met het tweede deel, een semigestructureerd interview bestaande uit acht hoofdvragen, met meerdere deelvragen. Bij de afsluiting werd gevraagd of ouders zelf nog een onderwerp misten, iets wilde toevoegen of iets uit het interview wilde halen. Daarnaast is professionele hulp vanuit JHF aangeboden als ouders hier nog behoefte aan hadden (zie bijlage 4).

Resultaten

Uit de interviews is gebleken dat ouders tijdens het pleegzorgtraject weinig aandacht en ondersteuning ervaren. De vijf geïnterviewde ouders hebben gedurende de hele pleegzorgplaatsing gemerkt dat er weinig communicatie is vanuit pleegzorg. Hoewel ze al jaren bij JHF betrokken zijn, hebben ze gemiddeld slechts twee tot drie keer gesproken met de pleegzorgbegeleider van hun kind. Ouders worden alleen uitgenodigd voor de intake van pleegzorg en de jaarlijkse evaluatie, maar verder is er nauwelijks enige vorm van communicatie, laat staan dat zingeving met ouders wordt besproken. Alle ouders geven aan dat ze zich alleen voelen en hun emoties niet erkend worden.

Opvallend is dat meerdere ouders de pleegzorgwerker hiervoor niet de schuld geven, omdat het nooit bij hen was opgekomen dat de pleegzorgbegeleider ook iets voor hen zou kunnen betekenen. Ouders hebben ook altijd te maken met een voogd, maar ook die biedt weinig ondersteuning en contact. Voorafgaand aan de pleegzorgplaatsing wisten ouders niet wat er van hen werd verwacht en hoe het

traject eruit zou zien. Ze zouden graag hebben geweten welke veranderingen ze hadden moeten maken om hun kinderen weer thuis te kunnen laten wonen, of hoe ze zich moeten gedragen. Twee ouders wisten niet dat andere ouders dezelfde gevoelens van eenzaamheid, uitzichtloosheid en falen ervaren, en voelden opluchting toen dit tijdens het interview werd genoemd.

Alle vijf ouders erkennen dat ze een moeilijke periode doormaken of hebben doorgemaakt, waarin het moeilijk is om richting te geven aan hun eigen zingeving. Alle ouders geven aan dat het vooral in het begin van de plaatsing van enorme toegevoegde waarde zou zijn geweest gesprekken over zingeving te voeren, omdat deze in het begin het meest ontwricht is. Dit heeft te maken met dat alle 5 moeders noemen dat de kinderen centraal staan in hun zingeving. Tijdens de interviews geven 4 ouders aan dat ze nu, na jaren, steeds meer zingeving ervaren en zich bewuster zijn van de dingen die hen gelukkig maken. Meerdere gesproken ouders hebben zingeving gevonden in de natuur, mensen om zich heen en spiritualiteit. De belangrijkste zingevingsthema's die ouders hadden willen bespreken, zijn rouwverwerking, dagelijkse zingeving, zingeving in de ouderrol op afstand, toekomst en dromen, en de verwachtingen van pleegzorg.

Het meest opvallende resultaat van de interviews is dat alle vijf ouders aangeven dat ze graag zingevingsvraagstukken hadden willen bespreken en praktische ondersteuning en uitleg hadden willen ontvangen met betrekking tot de pleegzorgplaatsing. Ouders voelen zich gehoord en gesteund wanneer zingevingsthema's worden besproken en wanneer er aandacht is voor hun behoeften, en niet alleen voor de pleegouders. Ze hebben behoefte aan meer communicatie, aandacht voor zingeving en uitleg over de pleegzorgplaatsing. De meeste ouders hadden geen duidelijke voorkeur voor wie deze gesprekken met hen had kunnen voeren. De pleegzorgbegeleider of een methodisch ouder begeleider, had hen allebei prima geleken. Eén moeder had geen behoefte om deze gesprekken met de pleegzorgbegeleider te voeren maar liever met een andere hulpverlener, omdat ze geen goede ervaringen met hulpverleners van haar kind had.

Tabel 3: Ontwerpeisen ouders

Ontwerpeisen
- Behoeftte om gesprekken over zingeving te voeren, vooral aan het begin van de pleegzorgplaatsing - Belangrijke zingevingsonderwerpen om te bespreken: rouwverwerking, dagelijkse zingeving in de ouderrol op afstand, toekomst en dromen en de verwachtingen van pleegzorg - Gehoord voelen, dit is meer bij zingevingsgesprekken dan bij het bespreken van andere onderwerpen - Degene die het gesprek voert kan erkenning geven en heeft voldoende tijd - De gesprekspartner heeft kennis over het pleegzorgproces en kan uitleg geven over hoe dit proces eruit ziet en welke invloed dit kan hebben op de zingeving - Uitleg over en ondersteuning bij de pleegzorgplaatsing

3.1.6. Best practices

Best practices is een methode waarbij inspiratie of ideeën kunnen worden opgedaan bij andere bedrijven of organisaties, door te kijken naar hun werkwijze. Er is onderzocht hoe een andere pleegzorgorganisatie, het Leger des Heils, zingeving met ouders besprak. Echter bleken deze hetzelfde gemis te ervaren hierin als JHF. Vervolgens zijn er twee best practices gevonden buiten de jeugdzorg, die gaan over het bespreken van zingeving. Uit beide gevonden methodieken, van de GGZ en een methodiek voor dak en thuislozen, werd geconcludeerd dat er een belangrijke gezamenlijke factor was. Als beide voorbeelden vergeleken worden is de rode draad aandacht, vertrouwen en zijn er

voorbeelden van vragen gevonden. Deze zijn verwerkt in onderstaande ontwerpeisen. De volledige beschrijving van de best practices is te vinden in bijlage 9.

Tabel 4: Ontwerpeisen best practices

Ontwerpeisen
- Aandacht en vertrouwen is belangrijk voor de cliënt - Komt bij cliënten thuis, dan begrijp je meer van de zingeving en context van deze persoon - Basisvragen voor het begin van een gesprek over zingeving zijn; <i>Wat maakt je blij? Wat is belangrijk voor je? Wat brengt je rust/ontspanning?</i>

3.3 Developfase

De develop-fase richt zich op het ontwikkelen en uitwerken van concepten en ideeën die tijdens de discoverfase zijn opgedaan, de ideeën worden verfijnd om tot concrete oplossingen te komen (Veer et al., 2020). De wensen van JHF en de behoeften van de ouders komen samen in een product dat haalbaar is binnen de huidige praktijk.

3.3.1 Ideation

Ideation is het proces van gericht brainstormen om tot oplossingen te komen, traditionele denkpatronen worden doorbroken en oplossingen worden opgesteld zonder beperkingen (Veer et al., 2020). In de bijlage is een decision matrix toegevoegd. Dit is gebaseerd op drie ideeën middels de informatie vanuit het literatuuronderzoek en de uitkomsten van de deelonderzoeken: interviews met ouders en pleegzorgwerkers en vervolgens brainstormen en gesprekken met een gedragswetenschapper, pleegzorgbegeleider, MOB'er, en geestelijk verzorger. De opgestelde ontwerpeisen komen op verschillende manieren in de ideeën naar voren.

3.3.2 Advies en prototype

Middels gesprekken met meerdere betrokkenen is gebleken dat het meest haalbare product binnen de huidige beroepspraktijk een oplossing moet zijn die 'weinig' verandert aan het systeem. Het product moet zorgen voor een verandering binnen de invulling van het werk. Vanuit deze afweging, de wensen van ouders en het voorstellen van de ideeën aan werknemers op de werkvloer kwam naar voren dat het meest passend zou zijn om een MOB'er in te zetten om zingevingsvraagstukken met ouders te bespreken. Ons advies is dan ook om de MOB'er een vaste rol te geven binnen het pleegzorgtraject, waarbij zingeving hoofdonderdeel is van de ondersteuning. Ons advies is de MOB'er bij de intake aanwezig te laten zijn en meerdere gesprekken in te laten plannen met de ouder(s). Deze gesprekken zullen gaan over zingeving, ouderrol op afstand, uitleg over het pleegzorgtraject en eventueel praktische ondersteuning. De ouder heeft hierdoor een vast én bereikbaar aanspreekpunt zonder het gevoel te hebben dat diegene aan de 'andere' kant staat. De pleegzorgwerker komt hierdoor niet in een rolconflict terecht en kan de taken naar behoren uitvoeren met betrekking tot pleegouders en het pleegkind. Dit houdt de deskundigheid van het beroep op peil en zo blijft JHF als organisatie bereid ieder mens te helpen, waarden die vanuit de beroepscode verwezenlijkt dienen te worden (BPSW, 2021). De pleegzorgwerker en MOB'er werken beide vanuit JHF dus hebben korte lijntjes wat de samenwerking en de hulpverlening ten goede zal doen. Een nadeel is dat er meer MOB'ers in dienst gesteld moeten worden en/of meer uren moeten worden ingezet. Vanuit de bovenstaande afweging is het prototype van het product een handreiking voor MOB'ers (en pleegzorgwerkers die dit willen en tijd hebben) geworden om zingeving met ouders te bespreken. In de handreiking wordt voldaan aan de ontwerpeisen door informatie te geven over waarom zingeving een belangrijk thema is, welke thema's

er het meeste spelen bij ouders (*rouwverwerking, dagelijkse zingeving, ouder op afstand, dromen en toekomst en verwachtingen van pleegzorg*) met voorbeeldvragen en welke houding passend is tijdens deze gesprekken. Ook wordt de samenwerking gestimuleerd tussen pleegzorgbegeleider en MOB'er. De informatie die benoemd wordt in de handreiking is afkomstig uit dit onderzoek.

Feedback

Het prototype (zie bijlage 10) is opgesteld aan de hand van de uitkomsten van dit onderzoek. Er is feedback gevraagd aan een testronde van het prototype gedaan bij pleegzorgbegeleiders, gedragswetenschappers, de opdrachtgever en methodisch ouderbegeleiders. De gegeven feedback is te vinden in bijlage 10. Zij hebben gekeken naar de haalbaarheid, de inhoud en lay-out van het product. Daarnaast hebben zij ook een kritische blik geworpen op de bruikbaarheid binnen de huidige beroepspraktijk. De manier en verantwoording waarop de feedback is verwerkt staat beschreven in bijlage

3.4 Deliverfase

Tijdens de deliverfase wordt het prototype een product en wordt er gekeken naar de implementatie binnen de organisatie. Het prototype is getest en aangepast aan de hand van feedback voor een optimaal product (Veer et al., 2020). Er is aandacht besteed aan de laatste details, de functionaliteit binnen JHF en de haalbaarheid op de werkvloer. Het implementeren binnen JHF wordt vormgegeven en het ontwerpproces wordt afgerond na meerdere evaluatierondes.

3.4.1 Implementatie

Binnen JHF wordt de handreiking beschikbaar voor alle hulpverleners via het intranet van JHF. De afdeling communicatie binnen JHF is gevraagd de handreiking een plekje te geven in de bestanden van pleegzorgbegeleiders en MOB'ers. Hierdoor is het product wijd verspreid en makkelijk erbij te pakken. Daarnaast worden de resultaten van dit onderzoek uitgebreid besproken binnen de pleegzorgafdeling van JHF. Dit wordt opgepakt door de opdrachtgevers, welke komend jaar het onderzoek voortzetten en uiteindelijk uitgebreid rapport zullen leveren van alle onderzoeken die zijn gedaan rondom zingeving binnen pleegzorg. Binnen JHF zullen vooral de MOB'ers en pleegzorgwerkers gaan werken met de handreiking, binnen deze teams wordt de handreiking opgepakt tijdens de vergadering om er aandacht voor te scheppen.

Hoofdstuk 4

In dit hoofdstuk staan aanbevelingen beschreven in relatie tot de doelstelling van het advies, verdere ontwikkeling en toepassing van het advies. Ook staan aanbevelingen beschreven voor verder onderzoek en inbedding binnen de bredere context van pleegzorg.

4.1 Randvoorwaarden advies

Randvoorwaarden voor het advies zijn:

- Het product dient meteen bij het begin van een pleegzorgplaatsing geraadpleegd te worden
- MOB'ers dienen bij de intake aanwezig te zijn zodat ouders een gezicht zien vanaf moment één en zich daardoor comfortabeler voelen om kwetsbare onderwerpen (zoals zingeving) te bespreken. Dit vergt een aanpassing in de huidige inrichting van het intakegesprek, omdat hier tot op heden geen sprake van is.
- De pleegzorgbegeleider en MOB'er moeten gezamenlijk de samenwerking tussen hen en de ouders initiëren en stimuleren, omdat pleegzorgbegeleiders langer betrokken zijn bij de pleegzorgplaatsing dan de MOB'er. Het is wenselijk dat de pleegzorgbegeleider aansluit bij

een van de gesprekken en zelf ook de context van een ouder kan zien. Een gesprek in de thuissituatie van ouders over zingeving is hier een mooie manier voor. Wanneer er prettig contact wordt opgebouwd met beide partijen blijft er de nodige openheid voor het gesprek over zingeving, ook na het vertrek van de MOB'er en zal dit de ontwikkeling van het kind positief beïnvloeden.

- De MOB'er voert minimaal vier gesprekken bij de ouder thuis, waar nodig voor het proces meer. De behoefte van ouders is groter dan dit, maar dit is wat wij op basis van onderzoek minimaal aanraden, rekening houdend met de financiële mogelijkheden voor de inzet van MOB'ers op dit moment.
- Het is bij het product en advies van belang dat JHF (op managementniveau) zich bewust is van de vraag van ouders naar meer ondersteuning en de aanwezige behoefte naar gesprekken over zingeving bij ouders in pleegzorg. We adviseren JHF te kijken welke financiële mogelijkheden er zijn om het ondersteunen van ouders en hun zingeving een prominenter plek te geven.

4.2 Discussie en aanbevelingen

Er zijn een aantal noemenswaardige discussiepunten naar aanleiding van dit onderzoek. Allereerst is het van belang om te noemen dat de ouders die gesproken zijn tijdens de interviews, allemaal moeders waren. Er waren geen vaders die zich voor de interviews hadden aangemeld. Dit maakt dat wij aanbevelen om in verder onderzoek ook te richten op de ervaringen van vaders, omdat dit een lastig te bereiken doelgroep blijkt te zijn en wellicht hierom ook andere aanpak nodig heeft tijdens ondersteuning bij zingeving. Wanneer er tijd en ruimte is lijkt het ons wenselijk het onderzoek grootschaliger aan te pakken zodat het nog betrouwbaarder onderzoek levert wat valt te generaliseren naar de gehele doelgroep ouders, al leek dit nu ook al het geval omdat de antwoorden grotendeels overeenkwamen.

Tijdens het onderzoek zijn we tegengekomen dat er onder pleegzorgwerkers weinig bewuste aandacht is voor zingevingsvraagstukken bij ouders. Al hebben we in ons advies niet benoemd dat pleegzorgbegeleiders de gesprekken over zingeving voeren, is het van belang dat pleegzorgbegeleiders zingeving kunnen herkennen en signaleren. We willen JHF aanbevelen hier actie in te ondernemen door het onderwerp te agenderen door het jaar heen. Dit kan vormgegeven worden door middel van interviews en casuïstiek over zingeving, vaste themadagen of een training over zingeving binnen pleegzorg.

Verder zijn we tijdens het onderzoek tegengekomen dat de ondersteuning van ouders binnen pleegzorg, los van het onderwerp zingeving, überhaupt zeer weinig aandacht krijgt. We willen JHF ten eerste aanbevelen om verder onderzoek te doen naar de ondersteuning van ouders binnen pleegzorg in het algemeen én actieve veranderingen in te zetten om dit aan te passen, omdat in de interviews naar voren kwam dat hier vanuit ouders een gemis wordt ervaren. In verband met de grootte van ons eigen onderzoek en beperkte tijd hebben wij ons hier niet op kunnen richten. Het onderwerp kwam zodanig naar voren dat onderzoek naar de ondersteuning van ouders zeker de moeite waard lijkt.

4.3 Inbedding bredere context

Voor inbedding van bredere context wordt naar aanleiding van dit ontwerponderzoek aangeraden om samen te werken met andere organisaties buiten Friesland die pleegzorg bieden en met de landelijke pleegzorgmethodiek. Gezien deze methodiek elke paar jaar herschreven wordt is het waardevol in gesprek te gaan naar aanleiding van dit onderzoek, maar ook na het grootschalig onderzoek dat JHF zal voortzetten over zingeving de komende jaren. Op dit moment wordt zingeving niet genoemd in de landelijke methodiek, terwijl naar voren komt dat dit wel degelijk een belangrijk onderwerp is waarin

ondersteuning nodig is. Daarnaast wordt de ondersteuning van ouders nog te weinig belicht, terwijl dit als een groot gemis ervaren wordt door ouders zelf en erkent door pleegzorgwerkers. De nieuwe onderzochte informatie zou toegevoegd kunnen worden aan de landelijke methodiek en bijdragen aan de manier waarop pleegzorgbegeleiders hun takenpakket invullen en in welke mate MOB'ers door het land heen worden ingezet voor ouders in pleegzorg.

Bibliografie

- Aartsen, Y. (2018). Pleegkinderen helpen op te groeien in twee families. Jeugdbeleid, pp. 85-90.
- Akkermans, C., Brocaar, J., Grootoonk, E. (2010, December). Movisie publicaties. Opgehaald van Movisie: <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Zin%20werkt%20%5BMOV-222826-0.2%5D.pdf>
- Alma, H., & Smaling, A. (2010). Zingeving en levensbeschouwing: een conceptuele en thematische verkenning. In *Waarvoor je leeft, studies naar humanistische bronnen van zin* (pp. 17–34). Amsterdam SWP. <https://repository.uvh.nl/handle/11439/2492>
- Beroepscompetentieprofiel voor de Sociaal Werker: Welzijn en maatschappelijke dienstverlening (Door Sociaal Werk Nederland). (2018, februari). www.sociaalwerknederland.nl. Geraadpleegd op 31 maart 2023, van <https://www.sociaalwerknederland.nl/?file=15784&m=1521200969&action=file.download>
- Beroepsprofiel van de Sociaal Werker (Door BPSW, beroepsvereniging van professionals in het sociaal werk). (2022, juli). www.bpsw.nl. Geraadpleegd op 31 maart 2023, van <https://www.bpsw.nl/app/uploads/Beroepsprofiel-van-de-Sociaal-Werker.pdf>
- BPSW. (2021). Beroepscode voor professionals in sociaal werk. BPSW, beroepsvereniging van professionals in sociaal werk. <https://www.bpsw.nl/app/uploads/BPSW-Beroepscode-2021.pdf>
- Brand-Gruwel, S., & Wopereis, I. (2014). *Word informatievaardig! Digitale informatie selecteren, beoordelen en verwerken*. Groningen/Houten: Noordhoff.
- Breg, A. C., Albrecht, G., de Baat, M. M. J., Msc, de Lange, M., & Daamen, W., MSc. (2020, oktober). Pleegzorg begeleiden is een vak!: De landelijke methodiekhandleiding voor professionals werkzaam binnen de pleegzorg. www.nji.nl. Geraadpleegd op 31 maart 2023, van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-07/Methodiekhandleiding-Pleegzorg-begeleiden-is-een-vak.pdf>
- Buitink, J., Ebskamp, J. & Groothoff, R. (2019). *Moresprudentie. Ethiek en beroepscode in het sociaal werk* (2e dr.) ThiemeMeulenhoffBV
- Daamen, W. (2014). *Ouders, pleegouders en professionals: posities en samenwerking*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- GGZ. (z.d.). Zingeving in de psychische hulpverlening. GGZstandaarden. Geraadpleegd op 23 mei 2023, van <https://www.ggzstandaarden.nl/generieke-modules/zingeving-in-de-psychische-hulpverlening/patienten-en-naastenperspectief-op-zingeving/kwaliteitscriteria-vanuit-patienten-en-naastenperspectief/vorm-van-zorg>
- Ganzevoort, N. F. (2014). Zingeving en spiritualiteit bij rouwende ouders. In J. M. Modderman, *Handboek rouw, rouwbegeleiding, rouwtherapie. Tussen presentie en interventie*. (pp. 496-508). Antwerpen: Witsand.
- Groen, M. (2019). *Reflecteren: de basis. Op weg naar bewust en bekwaam handelen*. (4e dr.) Groningen: Noordhoff.
- Groen, M. (2019). *Reflecteren: de basis. Op weg naar bewust en bekwaam handelen*. (4e dr.) Groningen: Noordhoff.
- Huber, M. (2013). Naar een nieuw begrip van gezondheid: Pijlers voor Positieve Gezondheid. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 91, 133-134.

- Jong, I. d. (2019). Zingevend ondersteunen bij zingeving. Leeuwarden: Masterscriptie voor MWD
- Ketner, P., & Muthert, H. (2021). Kwetsbaarheid, zingeving en veerkracht in gezinnen. research.hanze.nl. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van https://research.hanze.nl/ws/files/41476394/Kwetsbaarheid_zingeving_en_veerkracht_in_gezinnen_def.pdf
- Mulder, A. & Hessel, R. (red.) (2013). Conceptueel en onderzoeksmethodisch kader. (www.zininjeugdzorg.nl/wp.content/uploads/2014/01/RapportConceptueelenonderzoeksmethodischkaderRAAKPUBLIEKPROJECTZININJEUGDZORG.pdf)
- Pleegzorg.nl (2023, mei 1). Wanneer komt een kind in pleegzorg? Opgehaald van Pleegzorg: <https://www.pleegzorg.nl/bibliotheek/31-kennismaken-met-pleegzorg/1-wat-is-pleegzorg/42-wanneer-komt-een-kind-in-pleegzorg>
- René van Leeuwen, C. L. (2020). Zingeving in zorg en welzijn. Amsterdam: Boom uitgevers.
- Steehouder, M., Jansen, C., Van Gulik, L., Mulder, J., Van der Pool, E., & Zeijl, W. (2016). Leren communiceren. Groningen: Noordhoff.
- Van Bergen, D. D., Saharso, S., Degener, C. J., Bartelink, B. E., & VanderFaillie, J. (2022). Moral Dilemmas in Foster Care Due to Religious Differences Between. Child and Adolescent Social Work Journal. Opgehaald van <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10560->

Bijlagen

Bijlage 1: Visie en missie Jeugdhulp Friesland

Onze overtuiging: hier geloven we in

Jeugdigen moeten veilig kunnen opgroeien. Elke dag werken we vanuit die missie. Onze toekomstvisie op het domein jeugdhulp en de rol van Jeugdhulp Friesland geven daarbij richting aan wat we doen om die missie te realiseren.

We willen dat jeugdigen veilig opgroeien. Zodat zij uit kunnen groeien tot evenwichtige volwassenen en in staat zijn om hun rol in de maatschappij te vervullen. En om later als ouder een stabiele en veilige basis te creëren voor hun kinderen.

Iedere ouder én ieder kind heeft recht op hulp. Er is een deskundige en gespecialiseerde hulpverlener nodig die dat kan garanderen. Die altijd voor gezinnen en jeugdigen klaarstaat, hoe groot en complex de problemen ook zijn. Die hen opvangt en nieuw perspectief geeft.

Precies dát is onze kerntaak. Jeugdhulp Friesland heeft de (hoog)specialistische kennis en kunde in huis om zorg te leveren in de meest complexe situaties. We bieden een vangnet voor gezinnen en jeugdigen die in nood of crisis verkeren.

Tegelijkertijd zijn we ervan overtuigd dat als we vroegtijdig de juiste hulp inzetten, ingrijpende jeugdzorg in een later stadium niet of minder nodig is. Ook kunnen we zo voorkomen dat kinderen hun vertrouwde omgeving en hun ouders (tijdelijk) moeten verlaten. In het belang van gezinnen en jeugdigen brengen we daarom onze expertise naar voren. In de vorm van (nieuw) zorgaanbod

én in de vorm van kennis die we delen met partners in het voorliggend veld. Bijvoorbeeld met scholen en consultatiebureaus.

Soms is het nodig om snel intensief in te grijpen. Ook dát is onze expertise. Zo kunnen we veel problemen voorkomen en een wezenlijke bijdrage leveren aan 'de beweging van nu tot nul' (zie kader).

We zijn ervan overtuigd dat een kind – in bijna alle gevallen – het beste bij zijn ouders kan blijven. We willen ouders daarom altijd betrekken bij de hulpverlening. Door ze handvatten te bieden. Ze zelfvertrouwen te geven. Door aandacht te hebben voor wat er wel goed gaat en dat uit te bouwen. En door oog te hebben voor hun problemen en ze helpen die op te lossen. Want van hulp aan het gezin profiteert ook het kind.

We hebben niet alleen oog voor het gezin, maar voor het hele systeem waarin het kind opgroeit. Dus ook voor familie, school en wijk. Dat vraagt van ons dat we domeinoverstijgend denken en werken. Jeugdhulp is onderdeel van een integrale oplossing. Waarin bijvoorbeeld ook somatische zorg, verslavingszorg en armoedebestrijding een rol spelen. Waarin we ook het sociaal domein, onderwijs en kinderopvang nodig hebben. Gezinnen en jeugdigen zijn tenslotte het meest gebaat bij een krachtig verbonden keten. Een keten waarin partners met elkaar samenwerken en elkaar vertrouwen. Met die partners delen we dezelfde drive: situaties niet verder laten escaleren, maar jeugdigen veilig laten ontwikkelen en opgroeien.

Goede hulp is gebaseerd op een combinatie van vakkennis en echtheid in het contact. Het vraagt om professionals die naast gezinnen en jeugdigen staan en vanuit dat perspectief werken. Vanuit een niet

veroordelende houding en vanuit de gedachte dat iedere ouder het beste wil voor zijn kind. Het vraagt om een professional die niet begint met de vraag 'Wat is er mis met jou?', maar 'Wat is je overkomen?'

Goede jeugdhulp kan altijd beter. Ook dat is een belangrijke overtuiging als basis voor ons werk. Dat vraagt om reflectie en lerend vermogen van de professionals. En om onderzoek en innovatie om de zorg blijvend te optimaliseren. Daar hoort bij dat we onze kwetsbaarheid durven tonen en erkennen dat we niet alles weten en kunnen. Zo kunnen we nog meer van betekenis zijn voor jeugdigen en hun omgeving.

Onze missie vraagt ook om lef. We stellen het belang van onze jeugdigen en gezinnen voorop in elke keuze die we maken. Dát is tenslotte de bedoeling van ons werk. Daarbij mag geld nooit een drijfveer zijn. Tegelijkertijd zijn voldoende middelen wel een voorwaarde om zorg te kunnen leveren die gezinnen en jeugdigen nodig hebben. En die ze verdienen!

Van nu tot nul

Jeugdhulp Friesland is de initiatiefnemer van de beweging 'nu tot nul'. Samen met meer dan twintig andere Friese organisaties hebben wij grootse doelen voor de jeugdzorg in Friesland. We willen: nul uithuisplaatsingen, nul suicides, nul residentiële plaatsingen, nul complexe echtscheidingen, nul thuiszitters en nul ...

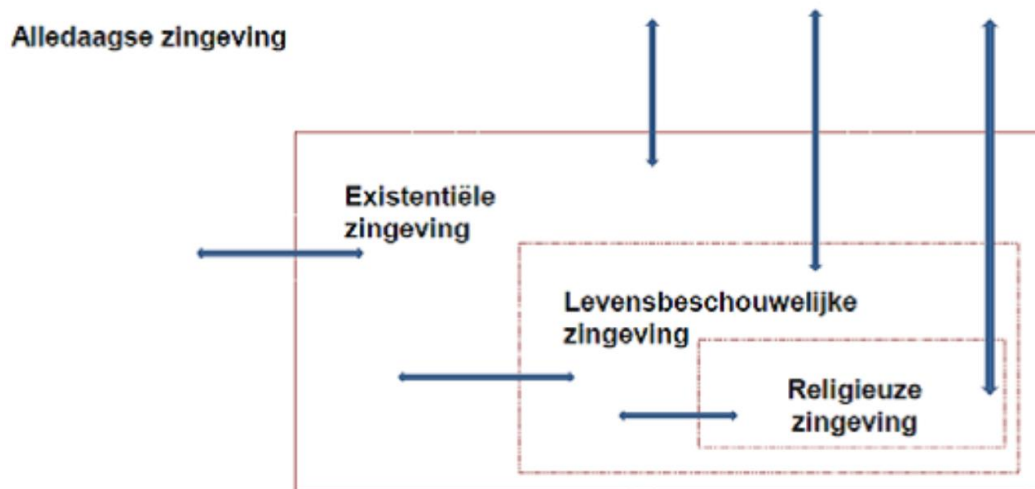
Hoe we dat samen voor elkaar krijgen? Door elkaar te inspireren. Door van elkaar te leren. Door elkaar uit te dagen om out of the box te denken én te doen en dat elkaar ook in de praktijk te laten ervaren. Door binnen en buiten de kaders van onze systemen naar wegen te zoeken om het voor kinderen en hun ouders nog beter te doen.

Bijlage 2: Verdieping situatieanalyse

Definitie zingeving:

“Zingeving is een persoonlijke verhouding tot de wereld waarin het eigen leven geplaatst wordt in een breder kader van samenhangende betekenissen, waarbij doelgerichtheid, waardenvolheid, verbondenheid en transcendentie worden beleefd, samen met competentie en erkenning, zodat ook gevoelens van gemotiveerd-zijn en welbevinden ervaren” (Smaling en Alma, 2010).

Deze definitie geeft een indruk van de breedte en diepte van het begrip en wordt concreter met toevoegingen van Mulder en Hessel (2013). Deze onderscheiden een aantal lagen binnen het begrip zingeving.

Afbeelding 1: De lagen van zingeving

De eerste laag is alledaagse zingeving. Die komt, zoals het woord al zegt elke dag voor. Bijvoorbeeld: *Je hebt zin in een appel. Je hebt het naar je zin omdat de zon schijnt. Je vindt het zinnig wat je doet.*

Vanuit de alledaagse zingeving komt men op de laag van de existentiële zingeving terecht, ook wel de laag van de levensvragen. Bijvoorbeeld: *Waarom zou ik m'n bed uitkomen? Waar doe ik het allemaal voor? Wat heeft het leven voor zin? Wanneer het leven gaat zoals mensen hopen of verwachten, voldoen de antwoorden die ze kennen, hen aangereikt zijn of waar ze (on)bewust voor gekozen hebben. Echter komen deze vragen met name naar boven wanneer het leven niet makkelijk loopt, om te ontdekken wat echt de moeite waard is om voor te leven.*

Hieruit kunnen mensen automatisch in de derde laag van zingeving belanden, namelijk de levensbeschouwelijke zingeving. De antwoorden op levensvragen vormen een visie, een perspectief, een beschouwing op het leven. Men verbindt ervaring en denken over het leven aan elkaar. Mensen proberen antwoorden te vinden die motiveren, ‘goed voelen’ en bepaalde samenhang vertonen. Overtuiging en idealen worden vervolgens aan ervaringen getoetst en de vragen, botsingen en verschillen daartussen, maken onderdeel uit van deze laag. Voorbeelden hiervan zijn: *Klopt deze overtuiging wel met die gebeurtenis? Kan ik mijn overtuigingen wel aanpassen? Hoe doe ik dat? Wat denken anderen daarover?*

Hierna komen mensen in de vierde laag van zingeving, de religieuze zingeving. Op deze laag worden niet alleen de eigen overtuigingen en idealen met de ervaring van het leven geconfronteerd, maar

spelen ook perspectieven die niet uit ervaringen of eigen overtuigingen komen een rol. Bijvoorbeeld uit de opvoeding en de maatschappij. Dat kunnen religieuze-, humanistische of atheïstische overtuigingen en idealen zijn. De individuele overtuigingen, idealen en ervaringen komen zo in aanraking met die van het collectief (Mulder en Hessel, 2013).

Voorbeelden zingevingsthema's bij pleegzorg

Zingevingsthema's die regelmatig naar voren komen in gesprekken tussen jeugdigen en ouders bij JHF zijn bijvoorbeeld (T. van der Meer, persoonlijke communicatie, 9 februari 2023):

- Vorming van identiteit en verwarring daaromtrent
- Motivatie voor en reflectie op therapeutische interventies
- Verlies van belangrijke personen
- Suïcidegedachten
- Eenzaamheid
- Zorgen over of afwezigheid van een toekomstbeeld
- Ingrijpende gebeurtenissen in het leven van jeugdigen en ouders

Zingevingsthema's die als voorbeeld genoemd worden door JHF in de gesprekken tussen de pleegzorgbegeleider en ouders zijn:

- Verschillen in religieuze/levensbeschouwelijke overtuigingen tussen ouders en pleegouders.
- Afgebroken pleegzorgplaatsing (rouw, verlies, zinloosheid, nieuwe relatie tot kind/pleegouder vormen).
- Omgang met kind
- Ouderrol op afstand

Begeleiding ouders

Uit gesprekken met pleegzorgbegeleiders binnen JHF kwam naar voren dat, ondanks dat er veel variatie is in de vorm en aanpak van de begeleiding tijdens een pleegzorgplaatsing, er een consensus bestaat dat de begeleiding van ouders tijdens een pleegzorgplaatsing überhaupt (te) weinig aandacht krijgt. De redenen verschillen hiervoor, denk hierbij aan de variatie in gezinnen en behoefte van ouders, maar ook de positie van een pleegzorgbegeleider die (in de ogen van ouders) gerelateerd is aan jeugdzorg, verschil in opvattingen rondom de taken van een pleegzorgbegeleider bij de werknemers en de beperkte tijd die zij hebben. Pleegzorgbegeleiders erkennen dat hier meer aandacht voor zou kunnen zijn en benoemen vanuit hun ervaring te zien dat het bespreken van zingevingsthema's een positieve invloed heeft op de ontwikkeling én pleegzorgplaatsing van een pleegkind. Omdat de begeleiding van ouders tijdens een pleegzorgplaatsing vele vormen kan aannemen, is er in dit onderzoek voor gekozen om het onderwerp te kaderen en te richten op de begeleiding van ouders rondom het thema zingeving. Vanuit de literatuur en ervaring blijkt dat zingeving direct aansluit op de kern: het welbevinden van ouders en menselijk contact.

Bijlage 3: Deskresearch

Literatuuronderzoek ouders binnen pleegzorg

Ouders in een pleegzorgplaatsing

Ouders die te maken krijgen met pleegzorg kunnen zelf de opvoeding voor hun kind (deels) niet meer zelf dragen. Voorafgaand aan een pleegzorgplaatsing is er al andere hulpverlening ingezet, maar dit wil niet altijd baten. Dit kan te maken hebben met een verslaving, psychische problematiek, lichamelijke ziektes, een LVB of iets anders, de redenen voor een pleegzorgplaatsing lopen enorm uit één (pleegzorg.nl, 2023). Binnen Jeugdhulp Friesland wordt er een pleegzorgwerker aangewezen die wordt gekoppeld aan het kind. Deze hulpverlener zal voornamelijk bij de pleegouders en het kind betrokken zijn. De ouders worden uitgenodigd voor een intakegesprek, evaluaties en bezoekenmomenten. Wanneer een pleegzorgwerker inschat dat ouders meer ondersteuning nodig hebben kunnen zij een ouderbegeleider of geestelijk verzorger inzetten.

Wanneer een kind bij ouders uithuisgeplaatst wordt, vrijwillig of binnen het gedwongen kader van een ondertoezichtstelling, doet dit veel met de zingeving van ouders. Ouders ervaren gevoelens van schuld, verlies, schaamte en rouw. Het idee dat zij zelf niet meer voor hun kind kunnen zorgen geeft een deuk in het zelfvertrouwen en roept vragen op over wat de ouderrol nu nog inhoudt. Een luisterend oor en ouders gehoord laten voelen kan veel doen voor de verdere samenwerking in het pleegzorgtraject (Daamen, 2014). Ouders hebben op zo'n moment behoefte aan ondersteuning op emotionele ondersteuning en praktische uitleg wat hen te wachten staat binnen het pleegzorgproces. Ouders vragen zich af waar ze nog voor opstaan nu de kinderen het huis uit zijn en wat hen nuttig laat voelen. Er is vanuit de literatuur weinig bekend over op welke manier het gesprek over zingeving gevoerd kan worden bij ouders binnen pleegzorg.

Zingeving bespreken binnen hulpverlening

Wanneer men kijkt naar de hulpverlening in het algemeen is er wel meer bekend over het bespreken van zingeving. Als er gekeken wordt naar de functie van zingeving bespreken tijdens de hulpverlening in het algemeen zijn er meerdere bronnen die dit ondersteunen. Lampe (2022) schreef dat het begrijpen van levensgebeurtenissen psychische verlichting kan opleveren en kan zorgen voor meer betekenisgeving. Over de wijze waarop het gesprek over zingeving wordt ingericht staat het volgende beschreven: Zingevingsvragen zijn geen oplossingsgerichte vragen, maar traag en zorgen dat de mens tot zijn recht komt en als geheel bekeken wordt (van Leeuwen et al, 2020). Het praten over zingeving met cliënten kan voor gesprekken zorgen als er geen oplossingen zijn. Hulpverleners willen graag helpen, maar soms zijn er geen opties of staat een cliënt daar (nog) niet voor open. Zinvragen stellen en emoties vertragen staan daarbij centraal. Het levert voor cliënten erkenning op, maar in de praktijk blijkt methodische onhandigheid bij hulpverleners bij dit onderwerp. Zinvragen en gesprekken over zingeving gaan over bewustwording, waarden en de dialoog over (tegenstrijdige) waarden (Vosselman, 2022).

Bijlage 4: Interview vragen pleegzorgbegeleiders

Interview vragen:

- Herkent u zingevingsbehoeften bij de biologische ouders van pleegkinderen die u begeleidt?
- Worden biologische ouders volgens u voldoende begeleid bij zingevingsbehoeften?
- Wat kunnen volgens u gevolgen zijn van te weinig aandacht voor zingevingsbehoeften van biologische ouders?
- Welke zingevingsthema's komen het meest voor in de begeleiding van biologische ouders?
- Voelt u zich vaardig en toegerust genoeg om biologische ouders te begeleiden bij zingevingsbehoeften?
- Wat heeft u nodig om biologische ouders (nog beter) te kunnen begeleiden bij zingevingsbehoeften?
- Bespreekt u als pleegzorgbegeleider zingevingsbehoeften of levensvragen bij biologische ouders?
- Vind u dat het bespreken van zingeving en levensvragen met biologische ouders bij de taken van een pleegzorgbegeleider horen?

Bijlage 5: Interview vragen ouders

Thema	Deelthema	Tijdsindicatie
Introductie		10 minuten
Zingeving en zingevingsbehoeften	Momenten waarop zin wordt ervaren	Max. 30 minuten
	Zingeving in relatie tot situatie die tot hulpvraag leidde	
	Bronnen van zingeving	
Zorgbehoeften m.b.t. zingeving	Ervaringen waarin zorg/aandacht was voor zingeving vanuit de professional(s)	30 minuten
	Verwachtingen m.b.t. zorg/aandacht voor zingeving door de professional(s)	
Afsluiten		5 minuten

Hoofdvraag:

Waarin ervaren ouders waarde en betekenis, en welke behoeften aan ondersteuning of begeleiding hebben zij als die waarde of betekenis in het gedrang komt?

Introductie [10 minuten]

- ☐ Bedanken voor deelname
- ☐ Voorstellen
- ☐ Uitleg van de achtergrond en het doel van het onderzoek:
 - ☐ We richten ons op uw ervaringen met pleegzorgbegeleiders
 - ☐ Het interview gaat over de aandacht voor en begeleiding bij zingeving door pleegzorgwerkers. Zingeving gaat over wat van waarde of betekenis is in ons leven of wat het doel is van ons leven. Dat kan (mede) bepaald worden door een godsdienst of levensbeschouwing, maar dat hoeft niet. Wat geeft je zin, wat geeft je kracht of energie; waarvoor kom je 's ochtends je bed uit; wat is belangrijk om om te kunnen gaan met tegenslagen/slechte tijden in het leven.
- ☐ Het doel van het onderzoek is zicht krijgen op wat u nodig heeft bij zingeving mbt pleegzorg
- ☐ Praktische zaken:
 - ☐ In het interview richten we ons op uw eigen ervaringen en behoeften. Er zijn geen foute antwoorden op vragen.
 - ☐ Het interview bestaat uit verschillende onderdelen en duurt ongeveer een uur/anderhalf.
 - ☐ Eerst willen we met u in gesprek over wat zingeving voor u betekent. Daarna gaan we met u in gesprek over ondersteuning door pleegzorg.
 - ☐ Toestemming audio-opname (niemand anders krijgt het te lezen).
 - ☐ Gebruik data
 - ☐ Als u toch niet wilt meedoen kunt u altijd stoppen. U kunt dit doorgeven aan uw eigen contactpersoon.
- ☐ Biografische informatie:

Biografische informatie	
Gender	☐ Man ☐ Vrouw ☐ Anders, namelijk ... ☐ Weet niet

	☐ Wil niet zeggen
Leeftijd	... (in jaren)
Type cliënt	Hoe bent u met organisatie/professional in contact gekomen? Of: Met welke vraag bent u met de professional in contact gekomen?
Opleidingsniveau	☐ Basisschool ☐ Middelbare school ☐ MBO ☐ HBO ☐ Universitair onderwijs
Hoe woont u?	• Woont u samen met anderen? Partner, kinderen, anders? • Woont u in een stad of dorp?
Religie/levensbeschouwing	Tot welke religie/levensbeschouwing schaaft u zichzelf? Gaat u naar een kerk, moskee of andere plek?
Migratieachtergrond	Bent u in Nederland geboren? Zo nee, op welke leeftijd bent u naar Nederland gekomen? Zijn uw ouders in Nederland geboren? Zo nee: in welk land dan wel?

Zingeving & Zingeving behoeften [max. 30 minuten]

Foto-opdracht:

Het uitdiepen van een of meerdere momenten waarop iemand zin ervaart of waarin zingeving in het geding komt:

- Welke foto's zou u willen bespreken?
- Wat is de betekenis van deze foto voor u? Waar staat de foto voor? Wat is hierin belangrijk voor u? Waarom heeft u de foto genomen? Wat is erop te zien? Welke gedachten of gevoelens roept de foto bij u op?
- Wat is zingeving in uw leven als u zo naar de foto's kijkt?
- Zijn er (recent) in uw leven momenten geweest waarop dat wat voor u van belang/betekenisvol/van waarde is in het geding kwam? Zo ja, kunt u zo'n moment beschrijven? (Wat voelde u? Wat dacht u? Wat deed u?)
- Heeft dat verband met de situatie of klachten waarvoor u hulp hebt gezocht?
- Wat of wie helpen u om dat wat belangrijk voor u is, een plaats te geven in uw leven?

Zingeving

Waar denkt u aan bij zingeving? [Niet te lang op doorgaan, gaat om wat zingeving voor iemand betekent]

Welk moment(en) in uw leven was voor u heel belangrijk?

- ➔ Kunt u daar iets over vertellen?
- ➔ Waarom is dat zo belangrijk voor u?
- ➔ [Indien ouder moeite heeft iets te noemen: is er iets waarvoor u dankbaar bent of wat u tevreden stemt?]

- Wat voelde, dacht, deed u?

Wat houdt u momenteel bezig in het leven?

- Ervaart u op dit moment u leven als betekenis- of waardevol?
- Waarom wel of waarom niet?

We hebben het gehad over dat wat voor u van waarde of betekenis is. Is er recent een moment geweest dat dit er minder of niet was?

- Kunt u dat moment beschrijven?
- Wat voelde, dacht, deed u?

Leidt het moment hierboven/ pleegouderschap/ de uithuisplaatsing/ouder op afstand zijn tot bepaalde belemmeringen om dat wat voor u van waarde is te realiseren? (bv. in sociaal domein, het ouder worden. Bij patiënt huisarts, de depressie)

- Welke belemmeringen zijn dit?
- Was dit vroeger anders? (Voor het belangrijke moment)
- Wat maakt dat dit veranderd is, volgens u?
- Wat zou u hierin anders willen?
- Wat of wie zou daarbij kunnen helpen?

Wat of wie helpen u om de belangrijke dingen (genoemde momenten) een plaats te geven in uw leven? (Bv. bepaalde activiteiten, gedachten, etc.)

- Praat u wel eens met iemand over wat voor u belangrijk is in uw leven?
- Met wie is dat? Waar vinden dat soort gesprekken plaats?
- Wat helpt u om de moed niet te verliezen?
- Wat geeft u hoop in het leven?
- Heeft u bepaalde verlangens of dromen?

Zorgbehoeften met betrekking tot zingeving [30 minuten]

Kunt u mij iets vertellen over het contact met de pleegzorgbegeleider?

- Hoe kwam u met elkaar in contact?
- Waarover heeft u met elkaar gepraat? / Over welke thema's praat u?
- Heeft de pleegzorgbegeleider u ergens meegeholpen? Zo ja, wat?
- Hoe vaak ziet u elkaar?

Welke verwachtingen had/heeft u van de pleegzorgbegeleiding?

- Op welke momenten zoekt u contact met de pleegzorgbegeleider?
- Bent u tevreden met dit contact? Waarom?
- Vertelt u aan anderen over dit contact?
-

Heeft u het met de pleegzorgbegeleider gehad over wat voor u belangrijk is?

- Kon u uw verhaal kwijt?
- Zo niet, waarom niet? Zo ja, hoe was dat voor u?
- Heeft u het idee dat u bij de pleegzorgbegeleider uw verhaal kwijt kon? Zo ja, waar merkte u dat aan? Zo nee, waar merkte u dat aan?

- ➔ Kunt u een moment beschrijven waarop dat het geval was? Wat deed de pleegzorgbegeleider? Wat deed u? Hoe voelde u zich? Wat dacht u?
- ➔ Kunt u een moment beschrijven waarop u ervoer dat er geen aandacht was vanuit de professional(s) voor wat er voor u wezenlijk toe doet/waardevol/betekenisvol is?

Afsluiten [5 minuten]

- Is er iets dat u nog graag wilt vertellen? Wat vond u van dit interview?
- Bedanken en afsluiten
- Opname uitzetten
- Nazorg en ruimte bieden voor wanneer het lastig en emotioneel is, via [naam, mailadres, telefoonnummer, bv. geestelijk verzorger in de regio of vanuit organisatie aangesloten bij brancheproject]. *(Hier concrete naam en tel.nr. medewerker wmo radar of andere organisatie geven)*

Bijlage 6: Resultaten interviews

Interviews pleegzorgwerkers

Pleegzorgwerker A (vrouw)

Onderwerp	Antwoord
Bespreek je zingeving met ouders?	<u>Sporadisch</u> ; als ouders het zelf opbrengen haak ik erop in en vraag ik door. Dit doe ik bij onderwerpen over zingeving die gaan over het kind. Bijvoorbeeld over de ouderrol, moeder/vader zijn en omgang met het kind.
Samenvatting interview	Ik vind het bespreken van zingeving met ouders wel belangrijk en zie daar voordelen van voor het kind, maar ik vind het niet mijn taak als pleegzorgbegeleider. Ik ben er voor het pleegkind en pleegouders. Als pleegzorgwerker sta je aan de kant van pleegouders, ook voor het idee van ouders. Je kan meerzijdige partijdigheid naar mijn mening niet waarborgen als je probeert ouders meer aandacht te geven. Het woord zingeving is een groot en ingewikkeld begrip. Dat kan ouders en jongeren afschrikken, het is mooier als het op een laagdrempelige manier in gesprek naar voren komt. Ik denk dat het waardevol is als ouders zingeving meer bespreken omdat dit invloed heeft op het loyaliteitsgevoel van kinderen. Als ouders bijvoorbeeld kunnen accepteren dat het kind ergens anders woont, is dit ook makkelijker voor het kind.
Ideeën voor een oplossing	• Zingeving bij intervisie- en casuïstiekbesprekingen oppakken • Ouders moeten een eigen persoon hebben om zingeving mee te bespreken: onafhankelijk en neutraal. • Vanaf het begin van de plaatsing standaard aanbieden dat er iemand voor de ouders is. • In het pleegouderbegeleidingsplan moet er een extra kopje komen met wie er voor de ouder is om onder andere zingeving te bespreken. Met die persoon kan je ook de samenwerking aangaan. • Handvaten/procedure voor (lastige) gesprekken tussen ouder en kind over zingeving. • Pleegzorgwerkers moeten meer uitleg krijgen over ouders en waar zij doorheen gaan zodat er meer begrip voor is en inzicht in is.

Pleegzorgwerker B (vrouw)

Onderwerp	Antwoord
Bespreek je zingeving met ouders?	<u>Deels</u> ; door de korte tijd kom ik niet tot de diepere laag met ouders, alleen de oppervlakte. Ik bespreek het wel bij belangrijke gebeurtenissen zoals overlijden of gebeurtenissen die veel invloed hebben op het kind. Ik signaleer wat er speelt en geef dit door aan de andere hulpverlening. Als er geen andere hulpverlening aangesloten is, dan probeer ik het zelf op te pakken.
Samenvatting interview	Ik vraag mij af of zingeving bespreken bij mijn rol past. Vooral aan het begin van een pleegzorgplaatsing probeer ik het gesprek over (verschillende) normen en waarden te voeren. Ik denk dat het bespreken van zingeving invloed heeft op het loyaliteitsgevoel van het kind en dat het de pleegzorgplaatsing soepeler laat verlopen. Ouders voelen zich meer gehoord. Ik denk wel dat ouders open moeten

	staan voor het bespreken van zingeving en dit is soms lastig door alle bijkomende emoties.
Ideeën voor een oplossing	• Aan het begin van een pleegzorgplaatsing moeten ouders meer begeleid worden bij zingevingsvragen dit kan door een MOB'er maar ook pleegzorgwerker als er meer tijd voor gemaakt wordt. Niet alle ouders willen dat de pleegzorgbegeleider dit doet • MOB'ers moeten vaker worden ingezet, vooral aan het begin van de plaatsing. Onderwerpen als ouderrol op afstand moeten aan bod komen.

Pleegzorgwerker C (vrouw)

Onderwerp	Antwoord
Bespreek je zingeving met ouders?	<u>Minimaal</u> : het contact is voornamelijk functioneel en er is weinig tijd. Alles rondom het thema kind.
Samenvatting interview	Ik vind zingeving bespreken met ouders waardevol want het raakt de kern, zorgt voor gelijkwaardigheid en ouders worden gezien als mens. Het is goed voor de relatie met ouders om zingeving te bespreken en dus voor de samenwerking met pleegzorg. Zingeving bespreken kan zorgen voor meer motivatie en reflectie bij ouders. Ik vind dat pleegzorgwerkers bij ouders op bezoek moeten komen bij het bespreken van zingevingsvraagstukken in plaats van een telefonisch gesprek. Ik denk dat ouders vaak het ondergesneeuwde kindje zijn binnen pleegzorg, maar veel ouders zijn ook ingewikkeld. Het bespreken van zingeving hoort bij de taken van een pleegzorgwerker en zorgt ook voor meer verbinding met de ouders.
Ideeën voor een oplossing	• Zingeving bespreken moet binnen de organisatie beter ingekleed worden • Meer tijd indelen om zingeving te bespreken met ouders. Uren moeten weggezet worden voor het bespreken van zingeving met ouders en pleegouders. • Pleegzorgwerkers meer leren over het theoretisch kader en onderbouwing van zingeving • Meer aandacht voor zingeving tijdens de casuïstiekbesprekingen • Zingeving verwerken in de methodiek binnen de organisatie • In het screeningsverslag de visie en mening van ouders beschrijven. Dit moet breed blijven en niet te veel ingekaderd.

Pleegzorgwerker D (man)

Onderwerp	Antwoord
Bespreek je zingeving met ouders?	<u>Weinig</u> : ik denk bij ouders niet zo snel aan het stukje zingeving, voornamelijk over de ouderrol en hoe je een ouder voor je kind kan blijven. Dit is ook voor het kind heel belangrijk. Ik vraag ook aan ouders hoe zij zich nuttig voelen en een ritme kunnen behouden.
Samenvatting interview	Ik vind het eigenlijk heel goed om deze ruimte voor ouders te hebben, ook dat pleegouders dit hebben. Bij pleegzorg denk ik gelijk aan het kind en de pleegouders, ouders worden snel vergeten. Ik vind dat zingeving hoort bij de context van pleegzorg; het kind. Als ouders zich prettig voelen is dit een 'cadeau' voor het kind. Ouders moeten ook in het verhaal meegenomen worden, ze worden

	nu te weinig begeleid. Ik vind dat zingeving bij ouders nu te weinig aandacht krijgt, als je kijkt naar de behoeftebucket van ouders missen zij iets. Ik denk dat zingeving bespreken het proces ten goede doet. Soms is het haalbaar dat een pleegzorgwerker zingeving bespreekt, maar soms ben je de vijand en is het niet handig qua positie die je hebt.
Ideeën voor een oplossing	• Zingeving moet een blijven binnen Jeugdhulp Friesland en meer aandacht krijgen • Aandacht geven aan hoe ouders een positieve invulling aan hun leven kunnen krijgen/houden als het kind ergens anders opgroeit. • Qua tijd en ruimte moeten pleegzorgwerkers zingeving kunnen bespreken want je krijgt er uiteindelijk veel voor terug tijdens het proces. Pleegzorgwerkers moeten hun tijd wat anders indelen.

Pleegzorgwerker E (vrouw)

Onderwerp	<u>Antwoord</u>
Bespreek je zingeving met ouders?	<u>Redelijk</u> : ik bespreek zingeving met ouders, maar het kan meer. Ik sta stil bij wat ouders belangrijk vinden, het (verschil in) geloof en hoe het dagelijks leven eruitziet.
Samenvatting interview	Ik merk dat ouders zingeving (een doel) missen als een kind uit huis wordt geplaatst. Ze voelen zich eenzaam, doelloos en missen invulling in hun leven. Ik wil dan helpen om ze weer gelukkig te laten voelen in het leven. Ik bespreek alleen zingeving met ouders als het niet goed gaat, anders heb je daar geen tijd voor. Ik denk dat als zingeving met ouders niet besproken wordt dit kan zorgen voor ontwikkelingsschade bij het kind en het meer last krijgt van een loyaliteitsconflict. Het tekort aan tijd maakt zingeving bespreken lastig. Ik vraag mij af in hoeverre dit behoort tot je taak, je bent niet de hulpverlener van ouders als pleegzorgwerker.
Ideeën voor een oplossing	• Pleegzorgwerkers moeten bij ouders meer vragen naar redenen dan in een conflict terecht komen. Hierdoor leer je de ouder meer begrijpen. • Zingeving moet meer ingebed worden in de methodiek, zoals in het pleegzorhandboek. • Een tool ontwikkelen waardoor er inzicht is in welke zingevingsthema's er spelen en wat het oplevert dit te bespreken. En eventueel ook hoe heb je een gesprek over zingeving en bespreek je lastige onderwerpen. • Zingeving moet besproken worden met iemand anders dan de pleegzorgwerker voor de neutraliteit en de eerlijkste antwoorden, bijvoorbeeld een MOB'er of geestelijk verzorger. • Zingeving een thema maken bij casuïstiek • Pleegzorgwerkers moeten zich meer verdiepen in lastige onderwerpen en trauma bespreken. • Een methodiekochtend over het bespreken van zingeving en lastige onderwerpen. • Zingeving moet een vast thema worden bij gesprekken met de methodiekcoach en tijdens werkoverleggen met gedragswetenschappers. • Een jaarlijkse themadag per team over zingeving bespreken • Zingeving een onderwerp laten zijn tijdens de pleegzorg studiedag

Interviews ouders

Ouder 1: Moeder van twee kinderen, ongeveer vijf jaar in contact met pleegzorg

Onderwerp	Antwoord
Ontvangen ondersteuning vanuit pleegzorg JHF	Ik heb vrijwel geen contact gehad met de pleegzorgbegeleider. Ik heb haar ongeveer 3 of 4 keer gezien voor evaluaties. Als er iets rondom zingeving besproken werd ging het over mijn dochter. Ik had van tevoren meer verwacht van de pleegzorgbegeleiding, bijvoorbeeld hulp bij het verwerken dat je kind niet meer thuis woont. Maar mijn pleegzorgwerker gaf aan dat zij er niet voor mij (de ouder) was. Daardoor wilde ik uiteindelijk niks meer met de pleegzorgbegeleider bespreken. Ik had wel hulpverlening vanuit andere organisaties; onder andere ouderbegeleiding. Die ouderbegeleiding was meer dan mijn verwachting van tevoren en heel fijn.
Overige informatie	Ik haal zingeving uit mijn kinderen, de natuur en andere mensen helpen of blij maken. Ik straal eigenlijk altijd, maar soms voel ik wat anders vanbinnen. Toch ben ik over het algemeen optimistisch en vrolijk. Maar daardoor bagatelliseer ik mijn problemen wel regelmatig, en draag ik vaak een masker. Ik heb diepe dalen ervaren tijdens mijn ziekteperiode en vond het erg lastig toen mijn kinderen uit huis gingen. Ik had toen veel behoefte aan gesprek en heb ondersteuning gekregen van een methodisch ouder begeleider, dit was erg fijn en ik had echt niet zonder gekund. Ik hou altijd hoop in een goede toekomst en draag dit uit naar mijn kinderen; het komt goed. Ik heb in het leven altijd het gevoel gehad dat ik alles alleen moest doen, maar dit kan ik ook. Ik ben een doorzetter. Ik hou van veel gesprekken en ondersteuning van de hulpverlening, ik zou alles aannemen wat aangeboden wordt.
Ideeën voor de oplossing	• Over zingeving praten (met een hulpverlener) helpt om oplossingen te bedenken en te accepteren. • Ouderbegeleiding is voor elke ouder een goede optie met uitleg over een pleeggezin en de pleegzorg • Gesprekken over de omgang met (puber)kinderen • Iemand vanuit pleegzorg die er voor je is en je begrijpt. Die zingeving bespreekt, maar ook praktische ondersteuning biedt over bijvoorbeeld financiën en uitleg geeft over de mogelijkheden en inhoud van een pleegzorgplaatsing.

Ouder 2: Moeder van vier kinderen, 4 jaar in contact met pleegzorg

Onderwerp	Antwoord
Ontvangen ondersteuning vanuit pleegzorg JHF	Er was niemand tijdens ons rouwproces toen de kinderen uit huis geplaatst werden, dit vond ik heel lastig. Ik miste iemand die naast ons als ouders stond. Door de uithuisplaatsing van mijn kinderen werd ik bevestigd in het zijn van een slechte moeder en al mijn onzekerheden. Ik heb de pleegzorgbegeleiders vrijwel niet gezien, ik zag ze ongeveer 1x per jaar.

	Ik heb ook hulp gehad bij de opvoeding en huishouden van een organisatie buiten pleegzorg.
Overige informatie	Ik haal zingeving uit de natuur en de elementen. De natuur is een spiegel en inspiratiebron. Ik haal hoop en verklaring uit spiritualiteit (bijvoorbeeld tarotkaarten, dit bood mij confrontatie met mijzelf en conversaties met op moeilijke momenten waar ik inzichten van kreeg). Ik haal betekenisgeving uit alles in het leven. Ik ben altijd opzoek naar de gulde middenweg. Vanaf kleins af aan heb ik mijzelf aangeleerd om een eigen veilige wereld te creëren. Ik heb een heftig leven gehad, maar ik heb hier lessen uitgehaald en wil ik nu andere mensen mee helpen. Uit mijn kinderen haal ik liefde en zingeving. Zij hebben mij zingeving weer teruggegeven. Elke dag zoek ik iets waarom ik kan lachen, al is het heel klein. Er wordt vaak vergeten dat de omgeving van ouders ook niet mild reageert op een uithuisplaatsing. Dit is ook nog een proces waar je doorheen gaat. Ik (en de vader van de kinderen) had gelijk opengestaan voor een gesprek over zingeving met pleegzorgbegeleider. We hebben zingeving in die tijd erg gemist en het kostte veel moeite om deze weer terug te vinden, dat heeft jaren geduurd.
Ideeën voor de oplossing	• Een brug creëren tussen pleegouders, ouders en de hulpverlener zodat er verbinding is. • Er moet iemand zijn die naast de ouders kan staan vanaf de uithuisplaatsing, je gaat door een rouwproces heen. • Een ervaringsdeskundige die naast je staat heb ik gemist. Het zorgt voor erkenning van de situatie en het bewijs dat er doorheen te komen is. • De pleegzorgwerker zou even vaak bij pleegouders als bij ouders langs moeten komen en dat dit dezelfde persoon is zodat de samenwerking goed gaat en de informatie bij één persoon is. • Praten over welke rol je hebt als ouder, rouwverwerking, eenzaamheid en de verwachtingen vanuit pleegzorg want je moet alles zelf uitzoeken. Het zou helpen als van tevoren er uitleg gegeven wordt want nu word je in het diepe gegooid. • Erkenning en begrip voor je gevoelens van verdriet, eenzaamheid en angst, dit is ook goed voor samenwerking • Het zou goed zijn dat er vanaf het begin 1x per week voor minimaal een half jaar iemand is voor de ouders. • Iemand die naast me kon staan tijdens de zware periode bij pleegzorg, die tijd en aandacht had om zingeving met mij te bespreken.

Ouder 3: Moeder van twee kinderen, vier jaar in contact met pleegzorg

Onderwerp	Antwoord
Ontvangen ondersteuning vanuit pleegzorg JHF	Er was een pleegzorgwerker betrokken en deze sprak ik niet zo vaak, maar aangezien mijn kinderen bij mijn ouders in een netwerkpleeggezin konden, hoorde ik alles wel van mijn ouders. Ik had zelf andere hulpverlening.

Overige informatie	Ik ben veranderd in de afgelopen jaren en heb mijzelf hervonden. Ik kan nu zingeving halen uit spiritualiteit en de kleine geluksmomenten in het leven. Dit was een paar jaar geleden heel anders. Ik wil nu zelf ervaringsdeskundige worden om anderen te helpen.
Ideeën voor de oplossing	- Iemand die naast me kon staan tijdens de zware periode bij pleegzorg, die tijd en aandacht had om zingeving met mij te bespreken. - Eén pleegzorgwerker die gesprekken voert met ouders en pleegouders zodat er één aanspreekpunt is die alles weet.

Ouder 4: Moeder van twee kinderen

<u>Onderwerp</u>	<u>Antwoord</u>
Ontvangen ondersteuning vanuit pleegzorg JHF	Ik heb een slechte ervaring met het contact met de pleegzorgwerker, er werd niet naar mij geluisterd.
Overige informatie	Ik haal mijn zingeving uit meerdere dingen. Ik ben spiritueel en heb een zesde zintuig, dus ik voel en weet meer dan de meeste mensen. Ik ben ook veel bezig met persoonlijke ontwikkeling en hierdoor heb ik doelen voor de toekomst en weet ik wat ik waard ben.
Ideeën voor de oplossing	- Iemand die naast me kon staan tijdens de zware periode bij pleegzorg, die tijd en aandacht had om zingeving met mij te bespreken. - Gesprekken over zingeving met iemand buiten pleegzorg om, iemand die er helemaal los van staat.

Ouders 5: moeder van vier kinderen

<u>Onderwerp</u>	<u>Antwoord</u>
Ontvangen ondersteuning vanuit pleegzorg JHF	Met de pleegzorgwerker heb ik weinig contact. Ik ben er alleen als ik word uitgenodigd voor evaluaties of een planbespreking over mijn kind. Zingeving is nog nooit met mij besproken door de pleegzorgwerker. Ik heb nog andere hulpverlening die één keer per week langskomt om van alles te bespreken.
Overige informatie	Ik vind het een moeilijk om na te denken waar ik voor op sta, dit weet ik eigenlijk niet. Ik ervaar veel verdriet in het leven. Ik denk normaal gesproken eigenlijk nooit na over zingeving. Ik ben Jehova-getuige geweest, hier ben ik nu uitgestapt, maar nog wel gelovig. Dit is een onderdeel van mijn zingeving. Ik probeer het uit de kleine dingen met mijn kinderen te halen, als we een keer een activiteit mogen doen. Het gesprek over zingeving vind ik heel lastig en eigenlijk niet leuk maar het was fijn geweest als ik hierbij ondersteuning kon krijgen. Ik wist niet dat dit kon en weet eigenlijk nog steeds lastig uit te leggen wat mij zin geeft in het leven.
Ideeën voor de oplossing	Iemand die naast me kon staan tijdens de zware periode die ik ervaar, tijd en aandacht om zingeving met mij te bespreken.

- Meer uitleg over wat een pleegzorgwerker doet, wat een pleegzorgplaatsing inhoudt en hoe ik daarmee om moet gaan.

Bijlage 7: Ontwerpeisen

Ontwerpeisen deskresearch
Het is cruciaal dat de hulpverlener een ontspannen houding aanneemt tijdens het gesprek over zingeving, waardoor de persoon als geheel kan worden benaderd. Het is essentieel om geen oplossing te zoeken, maar ruimte te geven aan emoties en de cliënt te erkennen.
Ontwerpeisen pleegzorgbegeleiders
- Geen hogere werkdruk - Het product moet haalbaar zijn in de praktijk - Het gesprek over zingeving moet bijdragen aan een positieve ontwikkeling van het kind (bijvoorbeeld prettiger contact met ouders, minder loyaliteitsconflict) - Het product moet bijdragen aan een beter samenwerking tussen pleegzorgbegeleiders en ouders, eventueel met methodisch ouder begeleider als tussenpersoon hierin
Ontwerpeisen ouders
- Er is behoefte vanuit ouders om gesprekken over zingeving te voeren, deze behoefte is het grootst aan het begin van een pleegzorgplaatsing. Het product moet bruikbaar zijn aan het begin van een pleegzorgplaatsing. - Belangrijke zingevingsonderwerpen voor ouders zijn: rouwverwerking, dagelijkse zingeving, zingeving in de ouderrol op afstand, toekomst en dromen, en de verwachtingen van pleegzorg. Deze moeten naar voren komen in het product. - Het gesprek over zingeving maakt dat ouders zich gehoord voelen, meer dan bij het bespreken van andere onderwerpen. - Het is voor ouders belangrijk dat degene die de gesprekken met hen voert erkenning kan geven en voldoende tijd voor hen heeft. Sommige ouders noemen als voorbeeld het eerste halfjaar van een pleegzorgplaatsing. - Het is voor ouders van belang dat hun gesprekspartner kennis heeft en uitleg geeft hoe een pleegzorgplaatsing zingeving van ouders kan beïnvloeden. - Ouders hebben uitleg nodig over het pleegzorgproces en ondersteuning hierin.

Bijlage 8: Decision matrix

Decision Matrix				
Criteria	Uitwerking idee	Nadelen	Voordelen en gewenste doelen	Afweging en haalbaarheid
Idee 1: <i>Vanuit een gesprek met gedragswetenschapper en pleegzorgwerkers:</i> Een procesverandering binnen het huidige systeem van pleegzorg en handvaten voor pleegzorgbegeleiders om zingeving te bespreken.	Pleegzorgwerkers hebben een minder grote caseload en meer tijd voor ouders. Zij houden meerzijdige-partijdigheid in het hoofd en hebben evenveel aandacht/tijd voor ouders en pleegouders. Er wordt een product ontwikkeld waarmee pleegzorgbegeleiders een handvat hebben bij het bespreken van zingeving met (pleeg)ouders.	De huidige manier hoe pleegzorg landelijk wordt ingevuld wordt, moet een andere invulling krijgen; dit kost veel tijd en geld. Er zijn veel nieuwe pleegzorgbegeleiders nodig om dit waar te kunnen maken bij iedere pleegzorgplaatsing.	Ouders en pleegouders voelen zich gehoord. Zingeving wordt met pleegouders en ouders besproken voor een betere samenwerking. Continuïteit; er is één vast gezicht vanuit de hulpverlening voor iedereen in het proces. Eén wereld voor het kind met een verminderd loyaliteitsconflict.	Dit idee is ontstaan vanuit dromen over de ideale situatie. Binnen de huidige beroepspraktijk lijkt dit geen haalbare optie. Er zouden nieuwe medewerkers moeten worden aangenomen, in een tijd van werknemers tekort. Er is veel geld en tijd voor nodig, wat er nu niet is.
Idee 2: <i>Vanuit brainstormen met ouders, pleegzorgwerkers en een gedragswetenschapper:</i> Een product waarmee een aparte hulpverlener zingeving met ouders kan bespreken	Een methodisch ouderbegeleider verplicht inzetten of sterk aan te raden voor meerdere gesprekken met ouders over onder andere zingeving. Een product waarmee MOB'ers weten welke thema's er bij ouders spelen zodat zij dit kunnen oppakken tijdens begeleidingsgesprekken en de samenwerking	Er zijn veel meer MOB'ers nodig als er verplicht bij elke pleegzorgplaatsing een MOB'er wordt gekoppeld. Dit kost geld. Er is ook gesproken over het koppelen van een systeemtherapeut, maar die zijn nog duurder dan MOB'ers.	Geen hogere werkdruk in huidige caseload en rolverwikkeling voor de pleegzorgwerker De ouder kan vrijuit praten over zingevingsthema's en zij voelen zich gehoord. De samenwerking tussen ouders en pleegzorg zal vooruitgaan door	Dit idee lijkt het meest haalbaar in de huidige beroepspraktijk en het idee waar de meeste beroepen en mensen achterstaan. Er moeten meer MOB'ers aangenomen worden om het bij elke pleegzorgplaatsing waar te maken dat er een MOB'er

Idee 3: <i>Vanuit een pleegzorgwerker</i> Een product waardoor pleegzorgwerkers hun tijd anders (leren) indelen	Zingeving bespreken met ouders is een onderdeel van het werken in pleegzorg. Omdat veel pleegzorgwerkers aangeven hier geen tijd voor hebben, moeten zij leren hun tijd anders in te delen. Het is een kwestie van prioriteren. Het management zou hierin een standpunt moeten maken door zingeving met ouders een onderdeel van de taakomschrijving te maken en hierop aan te sturen.	Pleegzorgwerkers moeten hun huidige manier van werken aanpassen en meer bieden aan ouders. Dit levert een nog hogere werkdruk op. Er zijn al weinig medewerkers, degene die je hebt wil je daar niet aan kwijtraken. Pleegzorgwerkers gaan alle taken net niet uitvoeren omdat ze overal te weinig tijd voor hebben binnen hun caseload. Hierdoor voelen ouders en pleegouders zich niet meer gezien.	Dit idee lijkt voor de pleegzorgwerkers niet haalbaar. Binnen de huidige caseload hebben zij veel te doen en hebben zij de ervaring geen tijd voor zingeving met ouders te hebben. Door dit hen op te leggen kan je mensen kwijtraken of worden medewerkers overspannend door een nog hogere werkdruk.
---	--	---	---

Bijlage 9: Best practices

Best practices is een methode waarbij inspiratie of ideeën kunnen worden opgedaan bij andere bedrijven of organisaties, door te kijken naar hun werkwijze.

Er is hiervoor onderzocht hoe andere pleegzorgorganisaties binnen en buiten de provincie de ondersteuning van ouders rondom zingeving oppakken, echter leverde dit weinig resultaat. In gesprek met Leger des Heils bleek zij, samen met de andere pleegzorgorganisaties in Nederland, de zingeving van ouders niet/weinig bespreken en er bij hen sprake is van net zo weinig contact met ouders als bij JHF. Ook het Leger des Heils erkende dat dit een gemis was en de behoefte bij ouders naar gesprekken over zingeving waar te nemen. Ook het Leger des Heils leek hierin vast te zitten in hoe het systeem van pleegzorgbegeleiding landelijk is opgezet en kwamen met dezelfde argumentatie als JHF: er was geen tijd bij de pleegzorgbegeleiders voor het bespreken van zingeving met ouders.

Om deze reden is er ook gekeken naar wat er bekend is buiten pleegzorg en jeugdzorg over het bespreken van zingeving met volwassenen. Wat gevonden is was een methode, waar onder andere door het Leger des Heils gebruik van wordt gemaakt, voor het bespreken van zingeving met dak en thuislozen (Akkermans, C., Brocaar, J., Grootoenk, E., 2010). Hieruit blijkt dat het bespreken van zingeving allereerst vraagt om aandacht voor de cliënt en vertrouwen opbouwen. Het is hiervoor wenselijk om bij cliënten thuis te komen, omdat er dan veel context is welke aanleiding geeft tot gesprek. Ook worden voorbeelden genoemd van vragen welke helpend zijn, hieruit zijn ook ideeën meegenomen richting de developfase. Voorbeelden van vragen zijn: Wat maakt je blij? Wat is belangrijk voor je? Wat brengt je rust? Ook de GGZ hanteert sinds kort een methodiek bij het bespreken van zingeving bij psychische patiënten. Ze gebruiken de 'open dialogue' methode welke luisteren, aansluiten en meebewegen met het verhaal van de patient centraal zet. Dit is voor hen de basis in het gesprek over zingeving. Er wordt gebruik gemaakt van 'trage vragen'. Dit zijn vragen die aandacht vragen en geen oplossing. Als beide voorbeelden vergeleken worden is de rode draad aandacht, vertrouwen en zijn er voorbeelden van vragen gevonden. Deze zijn verwerkt in onderstaande ontwerpen.

Bijlage 10: Prototype

Handreiking praten over zingeving

HANDREIKING: PRATEN OVER ZINGEVING

Ouders ondersteunen tijdens een pleegzorgplaatsing

Het ervaren van zingeving is belangrijk voor ouder en kind. Tijdens een uithuisplaatsing valt zingeving voor ouders vaak weg. Ouders vragen zich in het begin van een plaatsing bijvoorbeeld af: waar doe ik het nog voor? Waarin ervaar ik nu nog de zin van het leven? Het terugvinden van deze zingeving is niet alleen voor de ouders, maar ook voor het kind van belang. Wanneer ouders zingeving ervaren, heeft dit namelijk een positieve invloed op de ontwikkeling van het kind en de samenwerking in het pleegzorgtraject. Het doel van deze handreiking is om de methodisch ouder begeleider te informeren over welke zingevingsthema's bij ouders binnen pleegzorg spelen, en te motiveren en inspireren om hierover in gesprek te gaan.

Uit onderzoek blijkt dat alle ouders het fijn vinden als zingeving besproken wordt. Veel ouders hebben dit gemist tijdens de pleegzorgplaatsing.

Het is belangrijk dat je als methodisch ouderbegeleider meteen bij de intake van de plaatsing aanwezig bent voor ouders. Aan het begin van de pleegzorgplaatsing ervaren ouders het meest behoefte om over zingeving te praten. Biedt ouders aan om minstens 4 keer bij hen thuis langs te komen.

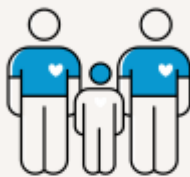
REFERENCES

Naar aanleiding van afstudeeronderzoek 'Zin in Pleegzorg'.

OVER WELKE ZINGEVINGSONDERWERPEN KAN JE MET OUDERS PRATEN?

Alledaagse zingeving

Wat geeft je energie?
Waar kom je tot rust?
Wie zijn belangrijk voor je? En
waarom?

Ouderrol op afstand

Op welke manier dragen jouw
kinderen bij aan je zingeving?
Wie wil je als ouder zijn voor je
kind?
Hoe doe je dat nu je kind niet
meer thuis woont?
Wat kan je wel doen om je
waardevol te voelen als ouder?

Rouwverwerking

Wat heb jij meegemaakt in je
leven?
Hoe heeft dat jou gevormd?
Hoe geef je het een plek dat je
kind niet meer (volledig) thuis
woont?
Wat kan daarbij helpen?
Wat geeft je de kracht om door
te gaan?

Toekomst en dromen

Heb je bepaalde verlangens of
dromen?
Wat geeft je hoop in het leven?
Wat zijn je doelen voor komend
jaar?

Verwachtingen pleegzorg

Wat verwacht je van
pleegzorg?
Is het duidelijk voor je hoe het
voor jou als ouder er de
komende tijd uit gaat zien?
Welke informatie zou jou
helpen?

REFERENCES

Naar aanleiding van afstudeeronderzoek 'Zin in Pleegzorg'.

WELKE HOUDING HELPT BIJ HET GESPREK?

Probeer het gesprek over zingeving altijd vanuit vertrouwen en een open houding aan te gaan. Zingeving is een persoonlijk onderwerp en het is voor ouders van belang dat er ruimte is voor hun ervaring en belevenis. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Leg ouders uit waarom je het gesprek over zingeving belangrijk vindt, en welk positief effect het kan hebben als ouders 'zin' ervaren in het leven. Het is mooi om echt even voor het gesprek over zingeving te gaan zitten, maar soms zal zingeving ook terloops ter sprake komen in gesprek. Beide vormen zijn waardevol. Ondersteun ouders in de bewustwording van hun eigen zingeving, maar vul geen dingen voor hen in. Het kan fijn zijn iets te delen over je eigen zingeving, dit zorgt ervoor dat het een gelijkwaardig gesprek blijft. Geef erkenning voor de ingewikkeldheid van de situatie en laat ze weten dat ze niet de enige ouders zijn die moeite hebben met de veranderingen in hun leven, dat gevoel mag er zijn.

Motiveer en initieer de samenwerking met pleegzorg! Spreek bijvoorbeeld na afloop van de gesprekken over zingeving samen af met de ouder en de pleegzorgbegeleider en geef een terugkoppeling. Bespreek eerst met de ouder wat hij/zij wil delen. De pleegzorgbegeleider blijft namelijk langer bij het gezin betrokken. Inzicht in en begrip voor de zingeving van ouders zal de communicatie tussen hen goed doen, en ook het kind en pleegouders. We gunnen pleegkinderen dat ze kunnen ervaren dat het beter gaat met hun ouders.

Vindt een ouder het lastig om over zingeving te praten? Begin het gesprek dan met de associatiekaarten van JHF. Laat ouders 5 kaarten uitkiezen die symbool staan voor iets wat voor hen belangrijk is in het leven. Dit is een fijne ijsbreker!

REFERENCES

Naar aanleiding van afstudeeronderzoek 'Zin in Pleegzorg'.

Bijlage 10: Feedback ontwerpvoorstel

Feedback opdrachtgever:

“Ik heb jullie handreiking doorgenomen. Ik denk dat dit erg waardevol kan zijn, het is een overzichtelijk document, met logische volgorde en er staat in wat nodig is! Ik vraag me nog wel af of medewerkers zich geroepen gaan voelen om de langere stukken tekst te lezen. Ik vind dat prima te doen, maar in de dagelijkse praktijk lijkt het toch vaak zo te zijn dat ze er een blik op werpen en afhaken op wat langere lappen tekst. Misschien werkt het om de tekst een aantal belangrijke zaken dik te drukken en de overige tekst in normale grootte? Dit is natuurlijk geen must en misschien is het lastig om belangrijke dingen te selecteren, maar denk er eens over na. In het document staan nog een aantal kleine opmerkingen/vragen.

Feedback in handreiking:

- Geven ouders aan dat zij aan het begin van de plaatsing het meest behoefte aan zingevingsgesprekken ervaren? Dan zou ik dat op de eerste bladzijde vermelden.
- Ik denk dat het overzicht met onderwerpen erg fijne informatie is! Leest prettig en is duidelijk!
- Hebben jullie over de volgorde van de onderwerpen nagedacht? Is het logischer om te beginnen met ‘verwachtingen pleegzorg’ rekening houdend met het moment waarop de MOB’ers de ouders zien?”

Feedback gedragswetenschappers:

“Namens ons zou ik graag feedback willen geven op het eindproduct. Allereerst, wat een boeiend onderzoek hebben jullie gedaan. Ik denk dat deze thema’s te weinig worden belicht, terwijl ze wel echt belangrijk zijn. Als ik het onderzoek had gelezen, was mijn feedback vast wat gericht geweest, aangezien ik nu deels de context waarop het product is gebaseerd mis.

Het eindproduct ziet er zorgvuldig en netjes uit. De plaatjes maken het een mooi geheel en zijn ook erg passend. Het laatste plaatje met TIP, vind ik minder passend in het geheel. Mogelijk kunnen jullie nog overwegen om hier iets anders van te maken, zoals een foto van de associatiekaarten. Dan sluit het ook goed aan bij de tip.

Ik las in de intro dat de handreiking voor MOB is. Als ik kijk naar onze caseload maken we relatief weinig gebruik van MOB, terwijl deze vragen wel echt wenselijk zijn om mee te nemen. Echter zijn deze vragen niet voldoende genoeg om een specialistische module, zoals MOB, in te zetten. Ik vraag me dan wel af, in hoeverre er dan een beroep wordt gedaan op de handreiking als wij niet actief MOB inzetten. Mogelijk ligt hier ook een signalerende taak vanuit ons als gw’ers, maar ook de pleegzorgwerkers om hier wel bij stil te staan en dit mee te nemen in de overweging om MOB in te zetten of toch de pleegzorgwerker dit zelf te laten doen. De handreiking en de vragen die hierin worden gesteld, zijn wel mooie punten om ook bij stil te staan bij een breakdown in een pleeggezin of (deeltijd) pleegzorg in het algemeen.

Tot zover onze feedback. Succes!”

Feedback methodisch ouderbegeleider 1:

“Wat een mooie manier om dit afstudeeronderzoek zo vorm te geven. Het ziet er mooi uit en het is compact beschreven.

Wat belangrijk is om mee te nemen is denk ik wat de rol van ouders is/mag zijn wanneer er sprake is van een pleegzorgplaatsing. Hoe kun je ouder op afstand zijn en wat betekend dat voor je ouderschap? Maar wat nog belangrijker is, wat maakt dat een kind niet meer thuis kan wonen, wat is eraan voorafgegaan? Wat hebben ouders al meegemaakt en doorstaan in hun zoektocht naar het ouderschap

en wat is wel en wat is niet goed gegaan? Welke strijd hebben zij al gevoerd en hoe is dit voor hen geweest? En hoe voelt het nu wanneer je kind niet meer thuis mag /kan wonen? Geef je als ouders daar toestemming voor? Of is dit nog helemaal een proces van rouw? Kortom, waar staan ouders? Wat is hun hulpvraag en hoe worden ze als ouders gerespecteerd en gezien en meegenomen in de verdere ontwikkeling en groei van hun kind? Wat mogen ze nog bepalen? Is het een vrijwillige plaatsing of gedwongen? Dat maakt nogal verschil...

Sta je als ouder toe dat er iemand anders jouw kind opvoedt en voel dit als een oordeel naar jezelf of voelt dit als een oordeel vanuit de omgeving? Of geven pleegouders jou het gevoel dat het oké is en dat zij jou als ouder nooit kunnen vervangen, maar wel jouw kind tijdelijk kunnen opvangen? Is er ruimte voor gevoelens van ouders, hoe wordt er met hen gecommuniceerd?

- Wat verwachten ouders van een pleeggezin?
- Wat verwachten pleegouders van ouders.
- Welke protectieve factoren kunnen ouders inzetten m.b.t hun kind? En is daar ruimte voor?
- Is er ruimte voor gezamenlijke beslissingen?
- Is er ruimte voor omgang met kind/ouders? En familie?
- Wie bepaalt wat in de omgang en welke stem mogen ouders blijven vervullen?

Er zijn zoveel aspecten die meespelen in een pleegzorgplaatsing, het is zinvol om zingeving te bespreken, maar vooral zinvol om eerst te kijken waar ouders zijn in het proces en daarbij aan te sluiten...daarna kan zingeving heel zinvol zijn....

Als MOB-ers kijken we breed en is het zeker waardevol om te bespreken en zit het vaak al verweven in de gesprekken. MOB-ers inzetten bij een plaatsing is zeker een meerwaarde....

Hoe gaat dat nu? Wie is er nu voor ouders?

Misschien moet je standaard iemand koppelen aan elke plaatsing. En dan voor lange tijd, want het is niet met 4 keer klaar voor ouders. Het blijft een heel kwetsbaar iets wanneer je kind ergens anders woont...daar is blijvende aandacht voor nodig. En zingeving is daar een heel mooi onderdeel van.

Hebben jullie hier iets aan?

Ik hoor het graag..."

Feedback methodisch ouderbegeleider 2:

"Ik sluit me aan bij de feedback van mijn collega. Het is een mooi en overzichtelijk bestand, daarvoor mijn complimenten. Leest prettig en passende plaatjes. Als methodisch ouder begeleiders werken we zelf ook al vanuit zingeving met de methode van Alice van der Pas. De informatie is me daarom niet helemaal nieuw maar het is wel een prettig en bruikbaar overzicht. Ik gun het vooral ouders ook als er meer samenwerking komt tussen MOB'ers en pleegzorgbegeleiders. Dat is zo essentieel, wij worden nu te weinig ingezet om wat te kunnen betekenen. Ook voor pleegzorgbegeleiders is het van belang om vanuit een houding van aandacht en vertrouwen te werken voor ouders. Hierin is het bespreken van zingeving ook voor pleegzorgbegeleiders van meerwaarde. Ik zou als ik jullie was de afdeling communicatie van JHF aanraden om dit een goed plekje online te geven in onze bestanden en methodieken zodat de handreiking ook echt gebruikt gaat worden. "

Feedback pleegzorgbegeleider

Het document ziet er goed uit! Overzichtelijk en mooie gespreksonderwerpen, dat zet wel aan het denken. Ik denk dat het een mooie oplossing is om zo de methodisch begeleider in te zetten, eigenlijk doen we daar nu weinig mee. Wat mij betreft een welkome toevoeging. Hoe zien jullie dat voor je met de inzet van methodisch ouder begeleiders? Hebben die voldoende ruimte om bij alle ouders aan te sluiten?

Verwerking feedback:

De feedback bevat waardering voor de waardevolle en overzichtelijke handreiking. Daarbij wordt het belang van zingeving besproken met ouders benadrukt door alle respondenten. Onderdelen die aangepast en veranderd zijn in de handreiking na de verkregen feedback gaan over leesbaarheid, inhoud en overzicht. De opdrachtgever gaf aan belangrijke zaken dikgedrukt te willen zien zodat dit de leesbaarheid ten goede doet, dit is aangepast. Er is bewust gekozen om de ‘verwachtingen van pleegzorg’ niet bovenaan te zetten om eerst de ouder(s) te leren kennen als mens om daarna vanuit die kennis het gesprek over pleegzorg te kunnen voeren. De feedback van de gedragswetenschappers ging over de afbeelding die bij ‘tip’ stond, deze is veranderd voor meer duidelijkheid over de associatiekaarten. Op de eerste pagina is de nadruk nog meer gelegd op de wensen van ouders. Naar aanleiding van feedback van de MOB’ers is er een vraag toegevoegd over de verwachtingen van ouders in pleegzorg. De extra verdiepvragen vanuit de MOB’ers zijn een nuttig vervolg op de handreiking, ze zijn niet allemaal toegevoegd om het bij de kern te houden en voor de behapbaarheid. Wel is toegevoegd dat de handreiking ook voor pleegzorbegeleiders bruikbaar is, wanneer deze zingeving willen bespreken. Dit op advies van de feedback van MOB’ers. Daarnaast werd de suggestie gegeven om de MOB’er voor een langere tijd aan de ouders te koppelen, dit is zeker goed voor de plaatsing. In ons advies blijft minimaal vier keer aangeraden aangezien dit financieel en qua beroepskrachten momenteel het meest haalbare is binnen de organisatie.